

ב"ה, כסלו תשפ"ג • גיליון מס' 38



# נשמה

שנת 'הקהל' ירחון לכל נשמה יהודית

## יצא לאור

לרגל חג הגאולה  
י"ט בכסלו

הצצה אל תמלילי  
החקירה בכתב ידו  
של רבי שניאור זלמן  
מלאדי



## הדליקו

תחקיר: המאבק  
המשפטי מאחורי  
חנוכיות הענק בארצות-  
הברית, ועוד  
מאמרים, רעיונות  
וסיפורים לחנוכה

## האירו

הם נחשפו לתורת  
החסידות וחייהם הפכו  
למוארים < סיפוריהם  
של זוכה פרס ישראל,  
רב ממרוקו, כלכלן  
בכיר ועוד, על המפגש  
הראשון עם החסידות

מה ההבדל בין חסידות לפסיכולוגיה? | 'פודקאסט'

# בפתח

8



**"החסידות האורה לי את החיים"**  
שיחה מרגשת עם עוזי חנוני, זוכה פרס ישראל וזמם מצליח

"כשמעמידים פנס, מתקבצים החפצים באור. כי האור מושך וסוחף", כך אמר רבי שלום דובער שניאורסון מליובאוויטש (הרש"ב). האור הוא מוטיב חוזר ונשנה בשיח החסידי כדימוי להשפעה חיובית רצויה. הוא גם משמש מודל לחיקוי בתחום השיווק והשכנוע של רעיונות ואידיאלים יהודיים. לאור יש תכונה ייחודית של השפעה טבעית, לא מתאמצת ולא מניפולטיבית. החפצים באור נוהים אחריו מעצמם. הוא רך, מחמם וזוהר ולא תוקפני ומאיים.

אדמו"ר הרש"ב גם נהג לבקש מחסידיו להיות 'פנסאים' - בהשאלה ממקצוע עכבר של הדלקת מנורות רחוב. הרבי מליובאוויטש הסביר שחומרי הבעירה קיימים בפנס, ותפקיד הפנסאי הוא רק להצית את האש. כלומר, בכל יהודי יש נשמה שרק ממתינה ללהבה שתגיע בה.

זה בסיס הגישה מאירת הפנים והידידותית של שליחי חב"ד, שהתכנסו בסוף חודש חשוון בפעם ה-35 בניו יורק. זה גם המסר של גרות החנוכה - הרוח והאור הביסו את גבורת היוונים ואת החושך שהם ביקשו להשליט על עמנו.

ואת האור הזה כולנו נדרשים להדליק בחיינו אנו. למשל, בחינוך. אמצעי החינוך הטוב ביותר הוא הקרנת דוגמה אישית חיובית על המשפחה. אדם מואר יוצר סביבה מוארת. זה אפקטיבי פי כמה מביקורתיות והצבת דרישות. בגיליון זה, שחובק את חודש כסלו מחג הגאולה י"ט בכסלו ועד לחג החנוכה, מטען עשיר של סיפורים, מאמרים, ראיונות וסקירות על האורות הגדולים והקטנים, הרוחניים והגשמיים, שבחינו. קריאה מהנה.

## נשמה

ירחון לכל נשמה יהודית

עורך: לוי שייקביץ  
גרפיקה: אליעזר מרגליות

מוציא לאור



צעירי אגודת חב"ד בארץ הקודש  
יו"ר: הרב יוסף יצחק אהרונוב

שבועון **כפר חב"ד**

עורך ראשי: אהרן דב הלפרין

עורך: מנחם כהן

לפניות והארות: neshama@kcm.co.il

**ב'וואצאפ'**  
**ובכתב ברייל**  
לא תאמינו לאן הגיע ספר התניא

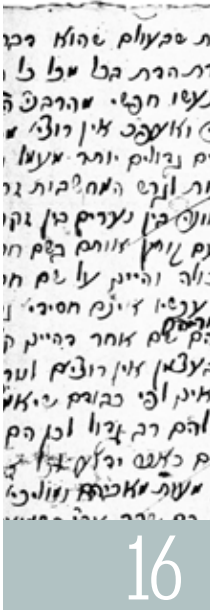
34



24

**סורה, חושך!**  
המאבקים המשפטיים סביב חנוכיות הענק של שליחי חב"ד בארה"ב

16



**רבי בחקירה**  
בעל התניא השיב לשאלות חוקריו בחיבור מרתק בכתב ידו

40

חני שפולביץ  
משוחחת עם זיזי קוזמן

41

קטי גל  
על רגע בלתי נשכח עם '4 בבות'

42

בלה בוקובה  
מבקשת ללחוש, לא לצעוק

43

רחל בולטון  
מסבירה איך קמים מהמשבר

04

הרב שניאור אשכנזי  
בודק אם הכול בראש

06

הרב מוני אנדר  
קורא לקחת אחריות

21

הרב אליהו שויכה  
חוקר את החסידות בפרוקו

39

הרב פשה גרוזמן  
מחפש את האור ברחוב



סורים סורים

שולחן העבודה: חינוך • פודקאסט: בין חסידות ופסיכולוגיה

מחלקת מנויים: 03-9430210 | info@kcm.co.il

שעות פעילות: א'-ה' מהשעה 09:00-14:00, ו' 09:00-11:30  
ניתן לשלוח מייל, או להשאיר הודעה בכל שעות היממה ונחזור אליכם בשעות הפעילות



איגרת מהרבי

# האם תיתכן "יהדות אבודה"?

יהודי טעון בכוחות ותכונות נעלים. עליו רק לחשוף אותם, ללטש וליהנות מהם • הם לא טמונים בעומק האדמה ואין צורך בצוות חיפוש מקצועי כדי למוצאם | קטעים משני מכתבים מרתקים

...שמתי לב בעניין מיוחד ל'נ.ב.' שלך אודות הפרויקט שלך, שקשור בקידוחי נפט וגז בארץ ישראל.

כפי שאתה בוודאי יודע, הצורך למקורות אנרגיה כאלה גדל באופן עצום בשנים האחרונות והם החלו לתפוס את החשיבות החיונית ביותר.

בהתאם למנהג יהודי עתיק לקשר בין עניינים אשר על פני השטח לא נראה שיש ביניהם קשר, אני מנצל הזדמנות זאת כדי לשתף אותך ברעיון הבא לגבי הקשר בין הנ.ב. שלך והחלק העיקרי של מכתבך.

הדבר מבוסס על התורות של **הבעל שם טוב**, וצוטט לעיתים קרובות על ידי חמי, זכר צדיק לברכה, בקשר לפסוק "כי תהיו אתם ארץ חפץ" (**מלאכי ג, יב**).

הבעל שם טוב מסביר שהארץ היא מקום האכסון של מקורות הטבע הגדולים ביותר, כמו נפט, גז, מתכות, אבנים יקרות וכן הלאה. בדומה לכך, במונחים רוחניים, כל יהודי הוא הבעלים של התכונות הרוחניות הנעלות ביותר, אשר לפעמים הן נמצאות על פני השטח או לידו, ולפעמים הן נמצאות עמוק מתחתיו. נחוץ רק לחשוף אותן, לזקק אותן וללטש אותן, כדי להשיג את האוצרות הפנימיים המבוקשים והכי מהנים.

והבעל שם טוב סיים: "אני רוצה לעזור ליהודים להצמיח את האוצרות הללו שהשם נטע בקרבם".

\*\*\*

...הנני לענות על מכתבך. כפי שביקשת, אזכיר אותך בתפילה

למילולי משאלות לבך לטובה בעניינים אודותם את כותבת. כדאי לזכור שמכיוון שההוראות והציווים של התורה, שיהודי מחויב מבחינה מוסרית לקיימם, מגיעים מאת הקב"ה, יוצר האדם, ברור הדבר שהקב"ה מספק את היכולת הנחוצה כדי לבצע את הוראותיו.

כמוכן, זה יהיה לא הגיוני להניח שהקב"ה יבקש מהיהודי לעשות משהו שהוא מעבר לכוחות שלו. נכון שישנם דברים שהם קשים לביצוע יותר מאשר דברים אחרים, אבל יש לנו ההבטחה שאין לך **דבר העומד בפני הרצון (זוהר חלק ב, קסב, ב)**, ובהנחה שיעשה המאמץ הראוי, זה אפשרי להתגבר על כל הקשיים.

אני חייב למחות על מה שאת מכנה בסיום המכתב שלך "יהדות האבודה". הביטוי "אבודה" באמת לא מתאים לכאן, משום ששום אדם איננו יכול לאבד משהו שהוא המהות והפנימיות שלו או שלה. מה שכן ייתכן הוא שהמהות האמיתית הזאת של האדם היא לפעמים במצב של "ערנות שהושעתה", או כוסתה בשכבות שונות של תכנים זרים, אפילו כאלה שהם שונים מהמהות שלו. אבל המהות הזאת איננה יכולה "ללכת לאיבוד"; היא יכולה רק להיות רדומה, כפי שהיא נהייתה, במקום להיות פעילה ועל פני השטח, כפי שזה היה צריך להיות.

אין צורך לומר שהמטרה של ההערה האמורה איננה לדון בסמנטיקה, אלא להדגיש שהיהדות שלך בעצם קיימת בשלמות עמוק בקרבך, וזה אך ורק בשליטתך להפוך אותה למרכיב בלתי נפרד ופעיל בחיי היום יום שלך.

אינך צריכה לחפש אחריה בשום מקום אחר; כל שעלייך לעשות הוא לטאטא את אותן שכבות חיצוניות שמסיבה זו או אחרת כיסו את מהותך הפנימית.

ייתן השם יתברך שתהיינה לך בשורות טובות לדווח עליהן. בברכה, מ. שניאורסון

רבי ישראל 'בעל שם טוב' הוא מייסד תנועת החסידות שממנה הסתעפו כל החצרות החסידיות. נולד בשנת ה'תנ"ח (1698) ונפטר בשנת ה'תק"כ (1760)

בספר מלאכי (ג'ע) מבטא הבורא את רצונו וחפיצו בעם ישראל. הבעל שם טוב מוסיף הינט מיוחד לביטוי 'ארץ חפץ', כפי שמסביר הרבי מיד.

"אין לך דבר העומד בפני הרצון" הוא משפט נפוץ, שמקורו מספר הזוהר שכותב (ג, קסב, ב, בתרגום מארמית): "כל דברי העולם אינם תלויים אלא ברצון".





הרב שניאור אשכנזי

# להיות יהודי ב-2023

של לימוד ותפילה - לא הניבה את הפרי הרוחני המבוקש. המידע מונח בתוכו כמו מטען בתוך שק, אבל לא שינה אותו. העולם האישי שלו - הרגשות שבוערים בו, הסקרנות והחלומות שמלהיבים אותו - הם

הם צעדו בשקט, וכאשר הגיעו אל הצומת בה היה עליהם להתרחק איש-איש לדרכו, אמרו: "נעימה הייתה הדרך המשותפת וכעת עלינו להיפרד", ונפרדו בקדושה ובטהרה. למראה גבורתם, נתקף אביי צער. הוא חש שהוא היה מתקשה לעמוד באומץ בניסיון כזה. הוא התבטא: "אילו היה ה'שונא' שלי מתמודד עם קושי דומה - לא היה עומד בו". חזר אביי לביתו ונעצר ליד הפתח בחוץ. הוא נשען על בריח הדלת החיצוני ושקע בחשבון נפש נוקב על כך ששני אנשים פשוטים מהשורה עומדים במדרגה רוחנית גבוהה ממנו. עבר שם "ההוא סבא", שזה כינוי מוכר לאלהו הנביא ועודד אותו: "כל הגדול מחברו, יצרו גדול הימנו". כלומר: הניסיונות של האנשים גדלים בהתאם לגדולתם הרוחנית, ולכן אין לו להצטער על קושי האתגרים העומדים לפניו. עד כאן הסיפור. התמקדות בפרטים הקטנים, לכאורה, של הסיפור מעוררת שאלה: למה התעכב אביי מחוץ לביתו? מדוע ערך חשבון נפש כשהוא נשען על מנעול הדלת, במקום להיכנס הביתה, להכין כוס תה ולהרהר במצבו הרוחני? הרי כולנו מקיימים התבוננות מעת לעת - מי בחודש אלול, מי ביום ההולדת וכיוצא בזה - אבל איש אינו עושה זאת בחניה!

## לא רוצה להיות בחוץ

לצד הצניעות המתבקשת, וחוסר היכולת שלנו לשפוט את אישיותם של גדולי העולם, שכל דבריהם נאמרו ברוח הקודש - עולה הזעקה אודות עצמנו: מה נאמר? מה גורלנו? כיצד אנשים מהשורה ששקועים עמוק בהוויית החיים, יכולים לברוח לעולם של טהרה? הסבר מטלטל אומר כך: העמידה בחוץ שיקפה את כאבו הפנימי של אביי. הוא חש (כביכול) כי נותר בחוץ! אביי הרהר בכאב כי ההשקעה העצומה בשנים ארוכות

**מאחורי כל קונפליקט, התמודדות ואתגר רוחני עומדת המרחק, הפער ביני לבין הבורא • מה התשובה על רגל אחת של ספר התניא? • האם באמת הכול בראש?**

**א**ין לומד תלמוד שאינו מכיר את אביי, גדול האמוראים. הגמרא (סוכה נב) מספרת עליו מעשה מדהים. זה אחד מהסיפורים שגורמים לנו לעצור, לחשוב ולחפור אל העומק שמאחורי האירוע. אביי יצא לדרך ארוכה וראה איש ואישה שמתכוננים לצאת לדרכם. הם לא היו זוג נשוי, אלא שני אנשים זרים שרצו לשמור על ביטחונם בדרך זרועה סכנות והעדיפו לצעוד בצוותא. הדרך הייתה רחוקה ממקום יישוב ואביי חשש שהבדידות תסחף אותם לדבר עבירה. הוא החליט לצעוד בעקבותיהם כדי להזהיר אותם במקרה הצורך.





(כביכול) אחרים לחלוטין.

זאת תמצית השאלה העומדת בבסיס ספר התניא. בעמוד השער של החיבור המקיף, כותב רבינו הזקן: "מיוסד על הפסוק כי קרוב אליך הדבר מאוד בפך ובלבך לעשותו - לבאר היטב איך הוא קרוב מאוד?". ובקיצור: היכן הם מפתחות השליטה העצמית והמנופים לניהול העולם הרגשי, שהוא לבסוף זה שמניע ומכריע את עתידנו?

ובכן, מהי התשובה של התניא על רגל אחת?

אנו מוכרחים לפגוש את הקדושה. להביא את השכינה קרוב לתוכנו, שתמלא את המודעות שלנו ותהיה נוכחת בצורה גלויה

בתוכנו. החידוש המרכזי של התניא הוא, שאנו לא מסוגלים לראות את הבורא, אבל בהחלט צריכים לארח אותו בראש שלנו. אנו מסוגלים ללמוד אותו, להרהר בו, לחשוב עליו, ומתוך ההיתפסות השכלית, יתעוררו רגשות האהבה והיראה.

## לדעת ולהאמין

פסיכולוגים נוהגים לומר: "הכול בראש", וזה בהחלט כך. הראש מוליך את הרגליים, וכשהמוח פוגש את השכינה - האישיות כולה נמצאת במקום אחר. כשאדם פותח את היום עם לימוד פרק תניא או מאמר חסידות, כשהוא עוסק בחשיבה מעמיקה על קדושתה של הנפש האלוקית, על השתלשלות העולמות הרוחניים או על מושג ה'צמצום' שגורם לשכינה להיות נסתרת מאיתנו, כשהוא מתעכב לחשוב ולהרהר במה שלמד קודם התפילה - הוא יודע! שיש ריבוננו של עולם, הוא לא רק מאמין בו או זוכר את קיומן במעורפל, אלא יוצא מפגישה איתו, ואחר כך היום נראה אחרת.

הוא נפתח מנקודה גבוהה שמייצרת סדר יום ומניעה בתורה את הרגשות.

והאמת היא שאין לנו ברירה. פעם יכולנו להסתתר בין עצי היער או בקתות העיירה השקטה ולא להכיר את שאון הקיום. אבל כיום, העולם במלוא צבעוניותו וזוהרו מונח לנו בתוך הכיס. כל מכשיר טלפון הוא הזמנה סוערת לחיים של חומר שאין להם כלום עם הקדושה. הדרך היחידה להשיב בתשובה הולמת היא להסעיר את הקדושה, להפוך גם אותה למרתקת וממלאת משמעות.

אם היינו נכנסים לחדרו של רבינו הזקן ושואלים כיצד להתמודד עם אתגרי החיים? הוא היה עונה: בדיוק כמו שהתמודדו החסידים בימיו. עם העמקה במאמר חסידות והתבוננות על מה שלמדנו. אין קיצורי דרך במעלה הטיפוס אל הקדושה.

## לך לחנות הספרים

הנה משל יפה על השפעת השכל על העולם הרגשי: אדם המתין לעלות לטיסה והרגיש רעב. הוא פתח את התיק להוציא חבילת עוגיות שהייתה מונחת בתוכו, ובדיוק נשמע קולו של אחד הדיילים, הקורא לו לגשת לשער העלייה למטוס.

כששב בחזרה למקום בו הניח את התיק, גילה לתדהמתו דבר מרגיז: האדם שישב בכיסא לידו, החזיק את חבילת העוגיות שלו ונגס מהן בהנאה. כשהלה ראה את המבט הנדהם שלו, הרים אליו את החבילה והציע לו עוגייה אחת או שתיים... זה כבר היה יותר מדי: לעשות הסד עם מה שלא שייך לו?!

הוא חטף את התיק כעס ועלה למטוס. אחרי ההמראה הוציא את התיק וגילה את חבילת העוגיות שלו מונחת סגורה במקומה. הוא הבין כי האיש הוא רכש חבילת עוגיות במיטב כספו, ואף ברוב אדיבותו, הציע לו אחת משלו. ברגע אחד התהפך מצב רוחו לחלוטין. מכעס נורא ואכזבה עמוקה הוא התמלא הערכה כלפי החבר לרגע, שהיה אדיב כל כך כלפיו, למרות שלא הייתה ביניהם כל היכרות.

אבל איך השתנה מצב הרוח בפתאומיות כזו? התשובה היא: "הכול בראש". ברגע שהתפיסה המוחית חוותה מהפך, האישיות כולה נסחפה בעקבותיה.

יש לנו דרך לחיות אחרת, ניתנו לנו המפתחות לחיים אמוניים, יציבים ובריאים. נותר רק לקום אל ארון הספרים או לגשת לחנות הספרים הסמוכה ולטעום ולראות

כי טוב ה" ומחיה את הנפש. •

פעם יכולנו להסתתר בין עצי היער ולא להכיר את שאון הקיום. אבל כיום, העולם במלוא צבעוניותו וזוהרו מונח לנו בתוך הכיס. כל מכשיר טלפון הוא הזמנה סוערת לחיים של חומה, שאין להם כלום עם הקדושה. תשובה הולמת היא להסעיר את הקדושה, להפוך גם אותה למרתקת





# יחיד ורבים

הומלס בעיר  
הבירה, הכנסת  
אורחים בווינה  
צוחקים על  
אנטיזוכוס ומה  
לומדים ממדע  
האטומים?

## 1.

לפני מספר ימים נזדמנתי עם אחת מבנותיי, שלא מוכנה שאפרסם את שמה, אז רק נגיד שממש לפני כמה ימים היא חגגה יום הולדת 16, לעיר הקודש ירושלים. השעה כבר הייתה מאוחרת למדי, ולמרות שבארץ החורף מתחיל בערך בחנוכה, עמדה צינה של ממש באוויר.

נהנינו, צברנו סלפים למכביר והאוכל היה טעים להפליא. אבל כמו שכולנו מכירים, לצערנו, מכל עיר מרכזית, מדי כמה עשרות מטרים היו שרועים אנשים שלא שפר עליהם גורלם. למרות השעה, למרות הקור, ולהבדיל ממני ומבתי, הם לא עשו רושם של מי שממהרים במיוחד לאן שהוא.

אתה יודע אבא, אמרה לי בת ה-16, ממש חבל שלא מייצרים עבורם איזו מעטפת. לפחות איזה מקום שהם יוכלו להיות בו, אולי לישון, אולי לאכול שם.

ניסיתי להסביר לה שדרך כלל המציאות הרבה יותר מורכבת. שיש עניינים שלא תמיד יש למדינה או לרשויות פתרון מהיר וקל עבורם. ואז שמענו חדשות ברדיו. בין היתר, כלומר בין עוד משא ומתן קואליציוני לעוד מתיחות ביטחונית, דיווחו על טרגדיה בחיפה: אישה מבוגרת ובנה בן החמישים נמצאו ללא רוח חיים בביתם. מסתבר, שהבן שנהג לטפל באימו נפטר, וכעבור מספר ימים נפטרה האם מאחר שכבר לא היה מי שיטפל בה.

פתאום, הארוחה שאכלנו התחילה לייצר תחושות ממש לא נעימות בבטן.

## 2.

אנחנו חיים בעידן שונה ממה שהכרנו בעבר. אם פעם לקיסרות/ממלכה/רפובליקה התורנית הייתה מטרה עיקרית של לדאוג למעגל הקרוב של מי שמנהל את המדינה, ולאחר מכן לעוד אחוזים בודדים של אזרחים פריבילגים, הרי שצורת החיים המודרנית מתקדמת ושוויונית בהרבה.

המדינה דואגת לשירותי בריאות, לענייני רווחה, לפתרונות לילדים שאין מי שידאג להם, לחינוך חינם וחובה לכל ילד, ולשלל פתרונות סוציאליים.

אבל אליה, וקוץ בה. התרגלנו שזה התפקיד של המדינה. להאכיל את הרעבים, לטפל בחולים, לסעוד את הקשישים. ואני? אני כבר לא צריך לדאוג לכלום. למה מה אני נראה לך, ביטוח לאומי?

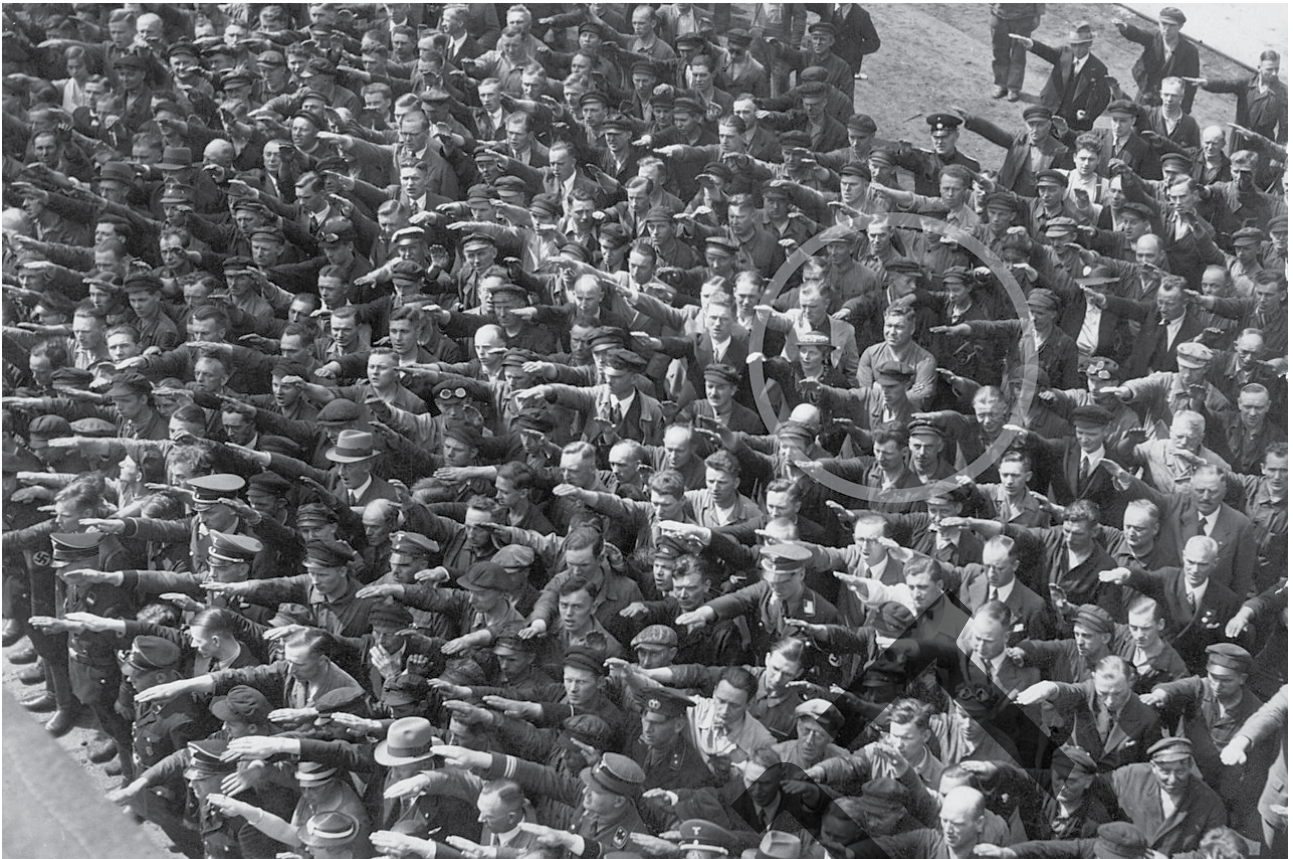
ובינתיים, כמו שכולנו יודעים ומכירים, ככל שגוף הופך לגדול יותר, הוא נהיה מסורבל יותר. בשביל לקבל עזרה בדיור ימלא הנצרך משהו כמו מאה וחמישים טפסים שונים, בשלושה עותקים. כדי להיעזר במזון, גמלה או תרופות תאלץ לעבור אי אלו ועדות ומבחני תלות. ותמיד יש את מי שנופל בין ברגי המערכת. לא עמד בקריטריון מסוים, פספס את התאריך הקובע, או סתם, למרות כל הרצון הטוב לעזור והאנשים הנפלאים של העבודות הסוציאליות, פשוט היה חסר כוח אדם כדי לטפל בו.

זה כבר מנוגד לדנ"א הבסיסי ביותר של חיי קהילות יהודיות.

עד היום למשל, אדם מן השורה שרוצה לטוס לווינה או ללוס אנג'לס למטרות תיירות יודע שהוא חייב להזמין חדר במלון ולהקדיש כמות לא מבוטלת של אירו ודולר כדי להשביע את רעבונו. אבל בצורה מדהימה, שכאלו מחזירה אותך מאה שנים לאחור במנהרת הזמן, יש בקהילות החרדיות שבערים האלו גם פתרונות אירוח, חינם לחלוטין, ליהודים שנתקעו בעיר ללא מענה או הגיעו מרחוק כדי לאסוף כספים למטרות טובות וקדושות. ואם זה לא מספיק, הם יקבלו גם שוברים כדי לסעוד את ליבם באחת מהמסעדות הכשרות של הקהילה.

בעולם יקראו לזה פראירים. ביהדות מעדיפים את ההגדרה "הכנסת אורחים". והם לא היחידים. גם בארץ מאות אנשים





אוגוסט לנדמסטר. תמונתו של פועל המספנה הרומני, המסרוב הצדיע במועל יד ומביע את התנגדותו למשטר הנאצי, הפכה לסמל של דבקות בצדק נגד הזרם

5. לאורך השנים הרבי מליובאוויטש עודד אנשים לזרם ולעשות גם באופן פרטי. כל אחד לפי הכלים והסיטואציה שבה הוא נמצא. העיקר לפעול, ולא רק לשבת ולחכות להחלטת ממשלה.

כדי להפיג את החשש המובן של אנשים עד כמה אפקטיבי יכול להיות מעשה אחד של אדם יחיד, לא רק על הסביבה הקרובה אלא גם על העולם בכלל, כתב להם הרבי שאפילו המדע המודרני הפיג את הספקנות הזו. "שכן, דווקא בזמנים האחרונים, המדע הגיע למסקנה שאף-על-פי שישנו כזה ריבוי של דברים בעולם, כל היקום, הוא למעשה גוף אחד, שבו כל חלקיק מתואם וקשור בקשרי גומלין עם כל חלקיק אחר, במידה קטנה יותר או גדולה יותר. ואם זה נכון לגבי העולם הגשמי, על אחת כמה וכמה שזה כך בעולם הרוחני".

הרמב"ם כותב שאדם צריך תמיד לראות את עצמו ואת העולם כולו כאילו הם מונחים על כפות מאזניים והכפות שקולות. מעשה טוב אחד מכריע את העולם לכף זכות ומביא תשועה והצלה. גם חז"ל כבר קבעו "חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם". הוא נברא בשבילי - ולכן אני חייב באחריות אישית.  
• אין על מי לסמוך.

• הכותב הינו מנהל אגף דוברות חב"ד ושליח חב"ד הפועל בקרב אנשי התקשורת הישראלית

כסלו הוא חודש של אור וניסים, שמעלה על נס את העוצמה של הפרט. מכד שמן קטן ובודד שבזכותו עד היום אנחנו אוכלים סופגניות וצוחקים על אנטיזכוס ועד המעטים שניצחו את הרבים כנגד כל היגיון

לי מלא כלים לשטוף. עוד משבת. יותר טוב לא לראות מעבר למה שאני חייב וצריך.

ובכלל, דווקא אני אצליח לפתור את כל בעיות דרי הרחוב? יש לי תקציב לזה? זמן? משרד או צוות אנשים? אז מאחר ואני לא ממש בכיוון של להצליח להביא שלום עולמי, אדאג לדבר היחיד שאני באמת יכול לדאוג לו. לעצמי.

טובים פשוט מסייעים ישירות למי שצריך. תומכים ביולדת מותשת לאחר לידה, בודקים במכולת מה מצב החשבון של המשפחה שכולם יודעים לספר שהסתבכה כלכלית. שמים לב לילדה של השכנים שממשיכה להגיע לגן עם סנדלים למרות שכבר יורד גשם, ומפנימים שזה ממש לא תקין שכבר יומיים לא שמענו כלום מהשכנה האלמנה שגרה בבניין.

3. כסלו הוא חודש של אור ושל ניסים, אבל הוא גם חודש שמעלה על נס (כמה שנון...) את העוצמה של הפרט. מכד שמן קטן ובודד שבזכותו עד היום אנחנו אוכלים סופגניות וצוחקים על אנטיזכוס ועד המעטים שניצחו את הרבים כנגד כל הסתברות מתמטית הגיונית.

כל המרד הגדול והמלחמה ביוונים התחילה כזכור ממתייהו וחמשת בניו, שלא התרגשו מלצאת נגד אימפריה ולצעוק 'מי להשם אלי'. אלי - בלשון יחיד.

4. האמת, שניתן להבין אולי את הפאסיביות העכשווית. לך תלחם בטחנות רוח, ובסוף עוד בכלל יבואו אליך בטענות. למה עשית ככה, למה אמרת אחרת. אז למה אני צריך את כל הבלגן הזה? יש לי מיסים לשלם, יש לי עבודה, יש לי משפחה לדאוג לה, ויש





ההמורה

עזריאל מילרמן



# "החסידות שינתה לי את החיים"

הוא יזם פורץ דרך בתחום התקשורת, זוכה פרס ישראל לביטחון, שדהר על מסלול ההצלחה – אבל לא חזה את ההתרסקות • עוזי חנוני, מנכ"ל חברת מקסטק נטוורקס, מספר בראיון גלוי לב על הנסיקה, על חלקו בהצלת הנערים הלכודים בתאילנד, על המשבר האישי שחווה, על המפגש הבלתי צפוי עם שליח חב"ד, ועל המשמעות שתורת החסידות הכניסה לחייו

ישראל שוחט  
צילומים: יהודה גוזופסקי

## עושר ללא אושר

עוזי חנוני (56) נולד וגדל בירושלים. המסורת היהודית בבית המשפחה הייתה דלה. אביו, תלמיד ישיבה בעברו שהתרחק מאורח-החיים הדתי, נהג לעשות קידוש מעת לעת ולקחת אותם לעיתים לבית הכנסת - נוהג שפסק במשך הזמן.

אבל עוזי, שהתמכר לעולם האלקטרוני וליצירתיות שכרוכה בו, האמין תמיד בכוחה של המחשבה ליצור מציאות. בעודו ילד הוא נהג להביע משאלות בשפתו, גם כאשר לא תמיד היה ברור לו ממי הוא מבקש. והדברים אכן קרו.

"הדיבור הפנימי הזה, היה תמיד נוכח אצלי", מספר חנוני. "למרות שלא הכרתי וידעתי ממי אני מבקש, משהו בתמימות ובאמונה שלי כילד גרמו לי לנהוג כך גם בשנות הבגרות המאוחרות. היום אני יודע לומר שזה היה דיבור פן ופשוט שלי עם השם, ללא מודע. היו לי אז כל מיני מנהגים שהקפדתי לעשות אותם, גם כשאורחות חיי לא תאמו להם בכלל. אני זוכר כיצד הקפדתי מדי יום להניח תפילין, גם בזמנים שהייתי מנותק לגמרי. לא וויתרתי על כך.

"כיום, בתור יזם בתחום ההייטק, ההבנה שיש כאן יד נעלמה שמנווטת מלמעלה את הכול היא מחויבת המציאות. ההבנה הזו פוגשת אותי בכל דרך ודלת, בין אם אני רוצה ובין אם לאו. אתה מתמודד עם כישלונות ואכזבות, חווה לעיתים קשיים עצומים, אבל לאחר זמן ממושך, כאשר מסתכלים על הדברים במבט לאחור, מחלחלת בך ההכרה שאותו כישלון היה הדבר הטוב ביותר שיכל לקרות לך.

"אני אתן דוגמה. היה לי פעם פרויקט גדול שמאוד השתוקקתי לזכות בו וביקשתי מה שאכף כן יהיה. אך בסופו של דבר לא זכיתי בו, ולאחר זמן התגלגל אליי פרויקט אחר. היום אני יודע להודות ולומר שזה מזל גדול שלא זכיתי באותו פרויקט, כי באותה נקודת זמן, לא הייתי מצליח לעשות אותו".

ההבנה שיש יד נעלמה שמנווטת הכול ממעל, אומנם גרמה לחנוני להכיר בכוחה של ההשגחה אבל עדיין לא הביאה למפנה ולשינוי באורחות חייו. כמו יזם אמיתי, שחווה תנודות בשגרה, גם בחייו האישיים הוא חווה עליות ומורדות. "במשך הזמן, בחיי העסקיים התחלתי לחפש אחר משמעות. היו זמנים שבהם לא היה לי כסף וכל מה שחשבתי באותו זמן היה שברגע שיהיה לי כסף אהיה מאושר. אלא שאז עליתי על הגל, ההצלחה האירה לי פנים, והנה הפתעה: למרות העושר הגדול לא הייתי מאושר. אז הבנתי שמדובר בעונג ללא משמעות, ומאחר והוא חסר משמעות, כל מה שנותר לך זה להיות מכור לכסף עצמו ולהיכנס לסחרור אינסופי וחסר תוחלת.

"הבנתי שכל דבר בעולם חייב להיות

האלקטרונית?

"כבר בגיל צעיר ידעתי שאתעסק באלקטרוניקה, שזה יהיה העיסוק של חיי. בילדותי היה לנו שכן בשם אברהם ידיד, שהוא גילה לי והכניס אותי אל העולם הזה. אבל המשיכה והסקרנות בערה בתוכי מעצמה, אני אדם סקרן ביסודו.

"בהרצאות שאני נותן מעת לעת אני נוהג לספר איך בתור ילד עשיתי שימוש בחומרי נפץ, לפני שבכלל ידעתי מה זה. כמי שגדל בירושלים, נהגתי להסתובב בינות לאתרי בניה, שם תמיד היה ניתן למצוא חומרי נפץ שנועדו לפיצוץ הסלעים לשם יישור והכשרת הקרקע לבניה. הייתי מתגנב אל האתר, נוטל את החומר ועושה בו ניסויים להנאתו. הסקרנות שבי גברה על תחושת הסכנה, ואני מסופק אם בכלל הייתי מודע אליה.

"ברבות השנים הסללתי את עצמי אל התחום. כשהתבגרתי עשיתי תואר כהנדסאי במכללת אורט וגם בצבא שירתי ביחידה טכנולוגית מובחרת".

"היו זמנים שבהם לא היה לי כסף וכל מה שחשבתי באותו זמן היה שברגע שיהיה לי כסף אהיה מאושר. אלא שאז עליתי על הגל, ההצלחה האירה לי פנים, והנה הפתעה: למרות העושר הגדול לא הייתי מאושר"

• מה כל כך משך אותך להנדסה אלקטרונית? "נדמה לי שהאהבה שלי אל התחום נבעה מהפוטנציאל העצום שהתגלה לי. האפשרות והיכולת ליצור דברים יש מאין ולחולל פלאים בעולם קסמו לי. אתה יוצר וממציא כל מה שעולה לך בדמיון, עושה את מיטב הניסיונות, הופך חלומות למציאות וזה כוח אדיר שנמצא אצלך בידים".

ב  
חודש תמוז תשע"ח (יוני 2018) העולם כולו עצר את נשימתו, ועקב בדריכות אחר 12 נערים, חברים בקבוצת כדורגל תאילנדית, שטיילו להנאתם בצפון המדינה ומצאו את עצמם לכודים בעומק מערה לאחר שזו הוצפה בפתאומיות בעקבות גשם שוטף שירד באזור. החפצים שלהם, שנותרו בפתח המערה, היו סימן הזיהוי שהזעיק את כוחות ההצלה והחל את הדרמה שנמשכה שבעה עשר יום מורטי עצבים.

בסופו של מבצע חילוץ מסובך אפשר היה לנשום לרווחה: הנערים הוצאו בשלום מהמערה. אבל לא רבים יודעים את התפקיד המשמעותי שהיה לפיתוח טכנולוגי ישראלי, שבזכותו אותרו הלכודים במעמקי המערה וחייהם ניצלו.

בכל אותם ימים, במשרדי חברת מקסטק נטוורקס ביבנה ישב עוזי חנוני, יזם הייטק וזוכה פרס ביטחון ישראל, וכסס ציפורניים בציפייה מתוחה. מערכת התקשורת שפיתחה החברה שבראשה הוא עומד, 'סביון', נועדה לספק תקשורת תחת תנאים קשים. היא נשלחה לאתר המערה כדי להשיג מידע על הנעשה בתוככי המערה המוצפת. והיא עמדה במשימה.

המערכת מבוססת על טכנולוגיית שידור רדיו, אשר עושה שימוש בטכנולוגיית עמית לעמית (P2P), שהופכת כל יחידת קליטה גם ליחידת ממסר. המערכת משתמשת ברשת רדיו אלחוטית המכסה שטחים גאוגרפיים גדולים באמצעות שימוש בכלי כבאי, שוטר או חובש כתחנת ממסר. למעשה היא מחליפה את הרשתות הסלולריות, שנוטות לקרוס בתרחישי אסון.

עוזי חנוני הוא יזם בתחום ההייטק, שלו ניסיון רב בפיתוח מערכות תקשורת. הוא שירת ביחידה טכנולוגית מובחרת בצה"ל וזכה בפרס ביטחון ישראל לפיתוח טכנולוגי על הישגיו. "עוד לפני הפריצה שלנו לתודעה בחילוץ הנערים חלמתי להקים מערכות תקשורת שיתפקדו ללא קושי במצבי חירום קטסטרופליים", הוא מספר ל'נשמה'.

"מערכות אלה יאפשרו תקשורת בין כוחות ההצלה השונים. כאשר התמוטטו מגדלי התאומים בספטמבר 2001, התהוו ובוהו ששרר שם פגע גם בכוחות ההצלה של ניו יורק, עקב נפילת קווי התקשורת. אני שאפתי להקים מערכת שתוודא שהמצב הזה לא יחזור על עצמו. שבמקרה של אסון, כבאים, שוטרים, הצבא והרפואה יוכלו לתקשר ביניהם לאורך כל שדרות הפיקוד".

## מחולל פלאים

• כיצד התחיל העיסוק שלך בתחום ההנדסה





נפגשו ברחוב. חנוני עם שליח תנ"ך בראש העין, הרב שניאור כהן

## "החסידות גילתה והאירה את עיניי. כשהייתי לומד תורה בלי להכיר את אור החסידות, הרבה דברים היו מוקשים וסתומים בעיניי. לימוד החסידות העניק לתורה שלמדתי משמעות ורוחב נוסף"

"באחת הפגישות עם רופא בכיר, משתף חנוני, "כעסתי נורא על התחזיות הקודרות שהוא הנפיק לנו. אמרתי לו בכעס כי בסוף הכוח להחליט החלטה כה שרירותית נמצאת אך ורק בידי ה', וברצותו הוא יעשה לנו נס, כנגד כל הסיכויים. החלטתי אז יחד עם אשתי שאנחנו לא מתייאשים ונמשיך כל העת להתפלל ולקוות שנזכה להביא ילד לעולם. "אשתי, שבאה מבית מסורתי, נדבקה יחד איתי בלהט האמונה. ובכל זאת ביקשה שנמשיך להיעזר ביעוץ רפואי. אני התפללתי לה' ללא הרף, וביקשתי ממנו שייזכה אותנו

מהמשפחה הקרובה שלי, מחירים רבים. ובכל זאת התחלתי פרק שני וחדש בחיי, מתוך הבנה שזה מה שנכון לי כעת. "יש לי חבר קרוב שאמר לי פעם משפט מאוד יפה שמאז מלווה אותי בכל צעד שאני עושה: 'כל שניה, בראשית'. זאת אומרת שבכל רגע נתון אדם יכול להמציא את עצמו מחדש. גם אדם בן חמישים ומעלה, יכול בהחלטה של רגע להתחיל ללמוד רפואה ולאחר מכן להמשיך את החצי השני של חייו כרופא מצטיין. "המשפט הזה מנחה אותי בכל צעד ושעל. באותו רגע בחיי בחרתי את הבחירה הקשה, לפתוח דף חדש, מתוך אמונה והכרה ברורה שזה נצרך ואפשרי. רוב האנשים לא יעזו לשנות את אורחות החיים שלהם בגיל מבוגר, גם אם מדובר בשינוי מבורך שיכול להיטיב עמם ויש להם בו צורך. ההרגל עושה את שלו ואנשים נוטים להתחפר באותו הרגל. מעטים קמים ועושים מעשה נועז".

### נגד כל הסיכויים

החיים החדשים של חנוני הובילו אותו בדרכם המסתורית. הוא נישא בשנית ואשתו הטרייה, שטרם זכתה להתברך בילדים מחמת סיבות רפואיות לצד גילה המתבגר, עדיין כמהה ולא הרפתה מהתקווה והחלום להביא ילד משלה לעולם. יחד הם יצאו לדרך ארוכה ומייגעת שהייתה כרוכה בפגישות עם מיטב הרופאים בארץ, כאשר כולם חוזרים ומבהירים להם עד כמה זה חסר סיכוי. אבל הם לא התייאשו.

טעון משמעות. מטרת החיים לא מסתכמת בנהירה אחר ממון. מי שנוהג כך מפסיד חיים שלמים. היום אני יודע לומר, שלצד כל אותם רווחים אני הפסדתי הרבה. במשך הזמן תהיתי ושאלתי את עצמי מה המשמעות והמטרה שלי כאן בעולם, למה באתי הנה, ובתור אדם סקרן התחלתי לחפש תשובות".

### להתחיל מחדש

מאותו זמן החל חנוני בתהליך ארוך ומתמשך של חיפוש ותהייה אחר המשמעות הנכספת. תוך כדי למידה והכרה של הדברים והמושגים החדשים, הוא הבין ש"מתרחש כאן בעולם משחק גדול יותר", שאותו הוא מחמיץ.

"עברתי אז משבר אישי גדול, שנבע ממצבים ומקומות נמוכים אליהם הגעתי, והייתי זקוק להתנקות. הרגשתי שהנפש שלי כלואה עמוק וצועקת ללא הרף. ברגעים הראשונים לא הצלחתי להבין מאין נובעת אותה צעקה. אלו היו זמנים קשים עבורי, שבהם נאלצתי לקבל החלטות קשות שחרצו את הגורל שלי וגם של בני משפחתי. אבל הייתי מוכרח לקום ולעשות מעשה, לשנות ולהתחיל את חיי מחדש. הנפש שלי צעקה והרגשתי שאם לא אענה לה כעת ואשאר במקום בו אני נמצא, זה עשוי להיגמר שלא בטוב.

"זו הייתה הפעם הראשונה שבה חשתי על בשרי את הצורך של הנפש. הבנתי שהיא פועלת בצורה אחרת וזקוקה לצרכים אחרים. היא משועת למשמעות שתזין אותה. הצעד שלי לקום ולעזוב הכול גבה ממני, ובעיקר



פיתוח מציל חיים. ניסיונות חילוץ הנערים מהמערה בתאילנד

בעולם שמשוגל לקבל אותך כפי שאתה זו תורת החסידות. בזמן שלומדים חסידות מתקבלת הבנה על המורכבות של הנפשות שבך והמלחמה האינסופית. זה מעניק לאדם משמעות אחרת לכל ההתנהלות כאן בעולם. החסידות לא שופטת אותך ואת המעשים שלך, אלא מאפשרת לך להבין ולרדת לשורש הדברים, ומשם לשנות את ההתנהלות שלך. היא גם נותנת לך להרגיש שווה בין שווים. אתה מבין מאיפה באת ולאן אתה הולך. היא מעניקה לך תמונה ברורה של המציאות, תוך הכוונה ברורה של איך ומה נדרש לעשות. "אני אתך, דוגמה מדבר שהתחדש אצלי ממש לאחרונה. כבר זמן רב שאני מנסה להבין את משמעות המושג 'אמונה'. מקובל לומר שאמונה מתחילה במקום שבו השכל נגמר. אבל לי תמיד היה נראה שאמונה זה דבר שהוא הרבה מעבר. נכון, יש פעמים שבהן אדם מבקש מה' בקשה אישית באמונה שלמה, או שאדם מרגיש לא פעם בעירה פנימית שנהוג לכנותה בתור אמונה. גם אצלי זה כך. לא פעם אני אומר למשקיעים, שכשם שאני מכיר במציאות הבורא בדיוק כך אני בטוח שהמיזם הזה יצליח. ועדיין, הרגשתי שזה לא מספיק; תמיד המשכתי לחקור את הנושא וניסיתי לרדת לעומק המושג, מתוך תחושה שטרם הבנתי אותו עד הסוף. לא פעם שאלתי את הרב שניאור במה אתה בדיוק מאמין, וקיבלתי תשובות, אבל הן לא ממש סיפקו והגדירו לי את המושג באופן שמתיישב בשכל".

"נשהעסקה הגדולה  
בוטלה, למדתי שיעור  
בצניעות. הבנתי שנסף  
נועד לעשות את  
מה שאלוקים רוצה  
שנעשה, ולא את מה  
שהאדם חפץ. הרגשתי  
שאלוקים בא ואומר  
לנו, שייתן לנו כסף רק  
אם נדע איך להתנהל  
איתו"

וחרד מפניה. לא הצלחתי להסתכל על ה' בצורה מקבלת ומכילה. רק לאחר שלמדתי חסידות וגיליתי את הימצאותן של 'שתי הנפשות' שנאבקות על השליטה באדם - הנפש האלוקית והנפש הבהמית - הצלחתי לראות את הדברים אחרת. "היום אני יודע לומר, שהמקום היחיד

בילד. והנה, כעבור זמן, התבשרנו על כך שאשתי בהיריון, ונולדה לנו ילדה בריאה בלידה טבעית, כנגד כל התחזיות. זה היה ממש פלא גדול ומשמח". הנס הגדול הזה הדהד בעוצמה בחייו של חנוני וגרם לו להמשיך ולהתחזק ולתהות אחר כוחה של האמונה. אלא שהמפנה הגדול והחותם בחייו הגיע דווקא בצורה אגבית. זה קרה בערב יום הכיפורים, בתקופת הקורונה. חנוני מצא את עצמו מסתובב כדירי חדש בשכונת פסגות אפק בראש העין, מחפש אחר מקום בו ניתן לעשות 'כפרות'. תוך כדי שוטטות ברחבי השכונה, צדו עיניו של חנוני 'דוס' (כלשונו) צועד במדרכה ממול. הוא ניגש אליו מתוך מחשבה שהוא ודאי ידע לכוון אותו היכן ניתן לעשות כפרות. אך הלה התברר כלא אחר מהרב שניאור כהן, שליח חב"ד בשכונה, שהזמין אותו לביתו ושם הם עשו יחד כפרות. הרב כהן הזמין אותו להתפלל בבית הכנסת שלו ביום הקדוש. המפגש ביניהם הוביל לקשר מעמיק שנמשך עד היום, קשר שדרכו חנוני גם גילה את רזיה וסודותיה של תורת החסידות.

• אנו משוחחים בערב חג הגאולה, י"ט בכסלו, שזה יום חגה של החסידות. אילו דברים התחדשו אצלך בעקבות לימוד החסידות? "בתור אדם שבילדותו ביקר בעיקר בבתי כנסת ספרדיים, התמונה שהשתרשה אצלי ביחס אל ה' הייתה של רתיעה מפני דבר נשגב ונורא, מפני ישות שעשויה להעניש על דברים לא טובים, ואתה כל הזמן ירא



## מעשה לפני מחשבה

דמותו של אברהם אבינו, המאמין הראשון, היא זו שהאירה לעוזי הבנה חדשה במשמעות המושג אמונה. "בעקבות קריאה מחודשת בפרשת 'לך לך' שבספר בראשית, הבנתי את גודל המסירות של אברהם אבינו בכך שהביע נכונות לעזוב את משפחתו ומקום מגוריו ולקיים את רצון ה'. אם כן, הגדרת המושג 'אמונה' טמונה במקום שבו המעשה מגיע לפני המחשבה. כאשר אדם עושה משהו מבלי לחשוב עליו יותר מדי, לא על ההשלכות וכמובן לא על התועלות שייצאו לו מזה, הוא עושה את הכול באמונה שלמה. זו אמיתת המושג 'אמונה'.

"אדם שמבטיח ואומר שאם הוא יזכה בלוטו הוא יעניק תרומה מכובדת זו לא אמונה. זו בסך הכול עסקה שהוא עושה עם ה', שלפעמים נענית ולפעמים לא. אמונה היא החלטה לעשות משהו מתוך ביטחון שזה הדבר הנכון לעשות וזה מה שה' רוצה שנעשה והוא יפעל ויעזור שהדבר יקרה. ההכרה הזאת בהגדרת המטרה היא להנכיח את ה' כאן בארץ, לא בשביל שאני עצמי אתחבר. לא להכניס את ה'אני'. ברגע שה'אני' נכנס אתה מפספס. עשייה מתוך ביטול מוחלט - היא האמונה.

"אלו דברים שהחסידות גילתה והאירה בהם את עיניי. כשהייתי לומד תורה בלי להכיר את אור החסידות, הרבה דברים היו מוקשים וסתומים בעיניי. לימוד החסידות העניק לתורה שלמדתי משמעות ורובד נוסף. אתה מבין פתאום את השורש והמדרגה של כל מצווה ומצווה. ביטויים שעשויים להיראות כמשחק מילים מקבלים פתאום משמעות הגיונית בפני עצמה. כאשר אתה מבין שכל מילה מורה על דרגה רוחנית או מצב נפשי מסוים, זה מאיר את הכול באור אחר."

• איך זה השפיע עליך בתור יזם הייטק?

"תראה, בעסקאות שאני עושה כיום אני משתדל מאוד שאלוקים יהיה נוכח בעסקה, ואני אסביר למה אני מתכוון. כששני אנשים עושים עסקה ואחד אומר לשני: 'תן לי חמישה שקלים ואתן לך בתמורה בקבוק קולה', בעסקה כזאת ה' אינו 'נוכח'. לעומת זאת, אם החלטתי לעשות לך טובה בנוסף על אותה עסקה, ללא כל קשר ישיר ותמורה, מבלי שביקשת אלא מתוך מוטיבציה לסייע לך, לדוגמה, ביצירת קשר עם אדם שלישי - באותו הרגע אלוקים נכנס אל התמונה.

"בשעה שעושים חסד ללא תנאים ותמורה, וביזומה מלאה, כאן מכניסים את ה' למשוואה. אבל ברגע שאתה מכניס גם את הרצונות והמאוויים שלך לתמונה, אתה מוציא את אלוקים מהתמונה. זו הבנה שהתחדדה והשתנתה אצלי בעקבות לימוד החסידות.

"בכלל, תורת החסידות מלמדת אותך להבין את הכוחות שפועלים בך, להכיר בכוחות שניתנו לך וביכולות לאן עוד ביכולתך להגיע. אתה לומד להבדיל בין כאב לבין סבל, בין מה שנגזר עליך מלמעלה לבין דברים שאתה יוצר ומזיק לעצמך."

בשנים האחרונות חנוני מושקע כולו בפיתוח ושיקום החברה שלו. "היהירות של האדם מובילה אותו לעיתים למקומות שלוקח זמן להשתקם מהם", הוא אומר בכנות. "אני מספר את זה, כי אני סבור שזה שיעור בצניעות שניתן ללמד אותו לרבים. בשנת 2016, החברה שבבעלותי עמדה לחתום על עסקה משמעותית וגדולה עם לקוח סיני, עסקה שהייתה מכניסה לחברה מיליארד דולר. לרוב, אני אדם שמתנהל בצורה טובה עם הסביבה והלקוחות. אבל העסקה הגדולה הזו סנוורה את עיניי וגרמה לי לעשות כמה מהלכים שעד היום אנחנו משתקמים מהם, הרחבתי את החברה וויתרתי ביהירות על הלקוחות הקבועים והקטנים, מתוך מחשבה שלשם מה נדרש להשקיע בהם כשעומד מולך לקוח כה גדול.

"בסוף, העסקה לא נחתמה ונותרנו עם חובות גדולים. ואז למדתי שיעור בצניעות, שכסף נועד לעשות את מה שאלוקים רוצה ולא את מה שהאדם חפץ. הרגשתי שאלוקים בא ואומר לנו, שייתן לנו כסף רק אם נדע איך להתנהל איתו. אם לא, אז לא. כשעושים עסקים ושוכחים להכניס את ה' למשוואה, וביהירות חושבים רק על עצמנו, זה מביא לידי נפילה". ■

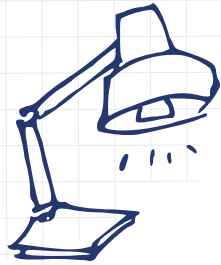
## זה לא קורה בבוים ליאת זמיר

זה לא קורה בבוים  
שמתחלפת עונה  
זה נבנה בהדרגה  
לאט לאט,  
עוד קצת ועוד קצת,  
משתנות המעלות  
והרוח, והצבעים,  
והאור.

זה לא קורה בבוים  
שהופך האדם  
לעונה אחרת.  
זה נבנה  
בהדרגה,  
מעט מעט  
משתנות המעלות,  
והרוח, והצבעים,  
והאור.

ויכול האדם להפך  
לאביב או לקיץ,  
לחרף או לסתו.  
הכל תלוי  
בבחירותיו.





# והחודש: חינוך

# פולחן העבודה



התורה מטילה על האב ללמד תורה את בנו, בעצמו או באמצעות שליח (כדוגמת מוסד חינוכי).

'חוק חינוך חובה' מטיל חובה על תושבי ישראל לרשום את ילדיהם למוסד חינוכי מגיל 3 ועד 18. החינוך הממוסד הפך לרווח על-ידי פרידריך הגדול, מלך פרוסיה במאה ה-18.

חוקי חינוך חובה

**הצלצול הראשון**  
בעולם החינוך התורני, תחילת שנת הלימודים מתוזמנת לתאריך א' באלול



## חג החינוך

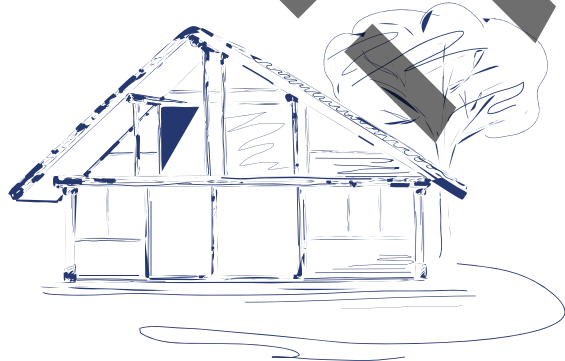
שמו של חג החנוכה מרמז לחינוך. ניצחון המכבים על היוונים לא היה רק מדיני, אלא רוחני וחינוכי. המכבים האירו מחדש את העולם באור התורה והמצוות שדיכאו היוונים.

המאפיין החינוכי שזור במנהגי החג. לדוגמה, מתן 'דמי חנוכה' לילדים בחג יכול לבוא כצ'ופר להגברת המוטיבציה של הילדים להצטיין בלימודם.

## הישיבה העתיקה של שם ועבר

שם בן נח הקים 'ישיבה' בבאר-שבע שבראשה עמד יחד עם עבר, נינו (הם חיו 400 שנה חופפות). בין בוגרי המוסד: האבות אברהם, יצחק ויעקב.

המוסד הפיץ את רעיון עבודת הבורא בעולם, והתגבשו נורמות הלכתיות שונות כמו איסור נישואין עם עובדי עבודה זרה (עוד קודם נתינת התורה).



"כשם שהנחת תפילין בכל יום היא מצווה מהתורה על כל יהודי... כך הוא חוב גמור על כל יהודי לחשוב כל יום חצי שעה אודות חינוך הילדים ולעשות הכול, מה שבכוחו לעשות ויותר מכפי כוחו, לפעול שילדיו ילכו בדרך שמדריכים אותם."

רבי יוסף יצחק שניאורסון

**"וְלַמְדַתְּם אֶתְּכֶם, אֶת בְּנֵיכֶם, לְדַבֵּר בָּם"**  
(דברים י"א, י"ט)

מִכָּאן אָמְרוּ: כְּשֶׁהַתִּינוּק מִתְחִיל לְדַבֵּר, אָבִיו מְשִׁיחַ עִמוֹ בְּלִשׁוֹן הַקֶּדֶשׁ וּמְלַמְדוֹ תּוֹרָה. (רש"י)



# אות המורה המצטיין "כמה גדולים מעשי חייא!" סיפור תלמודי מרתק

## יום החינוך

בשנת תשל"ח (1978) הכריז הקונגרס האמריקאי של ארצות-הברית, על יום י"א בניסן, יום הולדתו של הרבי מליובאוויטש כ"יום החינוך והשיתוף", בו יוגברו מאמצים ומשאבים לשיפור פני החינוך לכל הגילאים בכל רחבי המדינה. נוסח ההצהרה נחתם גם בידי מנהיגים רבים בכל רחבי העולם. בישראל חתם על ההצהרה נשיא המדינה וראשי רשויות רבים.

בתמונה: נשיא ארה"ב רונלד רייגן, חותם על הצהרת יום החינוך בטכנות משלחת שליחי חב"ד

## באן מורים

שבט לוי, מלבד כהונתם במקדש, לימדו תורה את עם ישראל.



4 בשלב הבא שור חבלים מהחוטמים, ומהם יצר מלכודות ומכמורות.

5 רבי חייא פשט את עורם של הצבאים שנלכדו, עיבר אותם והכין מגילות.



## לא רק לדבר בכבוד על המורה, אלא אתה צוואה אישית

בצורה מופרזת. מצד שני לחנך לאמונה שמה שבורא עולם העניק לנו זה מה שאנו זקוקים לו, ומה שיש לאחרים, זה מאת ה' ולא נוגע לנו. במה להשקיע, באיכות עם הילד/ה בשיעורי בית והישגים לימודיים, או בערכים והתנהגות טובה?

ההשקעה בשני היבטים איננה סותרת. הדבר גם תלוי עד כמה זמנכם מאפשר לכם. ההשקעה בלימודים דרך בית הספר אמורה לספק, אך חשוב לעקוב ולתת את המענה היכן שבית הספר לא יכול לראות את הילד כיחיד, שכן המענה הוא תמיד לקבוצה. גם ב'שלהבות', שהמערכת בנויה באופן שנותן מענה לכל חוזקותיו של הילד, לעיתים נדרש גם מענה פרטני וחיזוק מהבית.

מעבר למסרים הערכיים שמועברים בבית ספר, ואצלינו ערכים ודרך ארץ מקבלים מקום של כבוד בתהליכי ההוראה ובפעילויות החברתיות, גם בבית חשוב להשקיע באווירה, בערכים ובמסרים שעוברים דרך ההתנהלות שלו. להיות תמיד בהתקדמות ולהציב את האתגר הערכי הבא שנעמוד בו. אפשר להתיעץ עם הצוות החינוכי, הדרכת הורים ועוד.

מה מידת המעורבות הרצויה של הורים בחינוך הבית ספרי? חשוב לשאול, להתעניין, לעקוב ולסייע, הן לילד והן למורה במה שצריך, אבל מתוך גבולות של אמון במערכת. אני יכולה לציין שקהילת ההורים בבית הספר 'שלהבות' שותפה מלאה לכל הנעשה בבית הספר, מתוך הבנה שהשותפות הזאת הכרחית להצלחת התלמידים.

בעיה שמשותפת להורים ומורים: משמעת. איך מטמיעים בילדים ערכים של כבוד וקשב כלפי ההורים והמורים?

מדברים איתם על זה, מלמדים את זה. בכלל צריך להבין שערכים זה דבר שיש להקנות אותו. יחד עם זאת חשוב לא רק לומר בפה מלא לילדים שאנחנו מכבדים את ההורים והמורים, אלא גם לתת דוגמה אישית של כבוד. כשאנחנו מכבדים את הסובבים אותנו המסר עובר אוטומטית לילדים והם מחקים זאת.

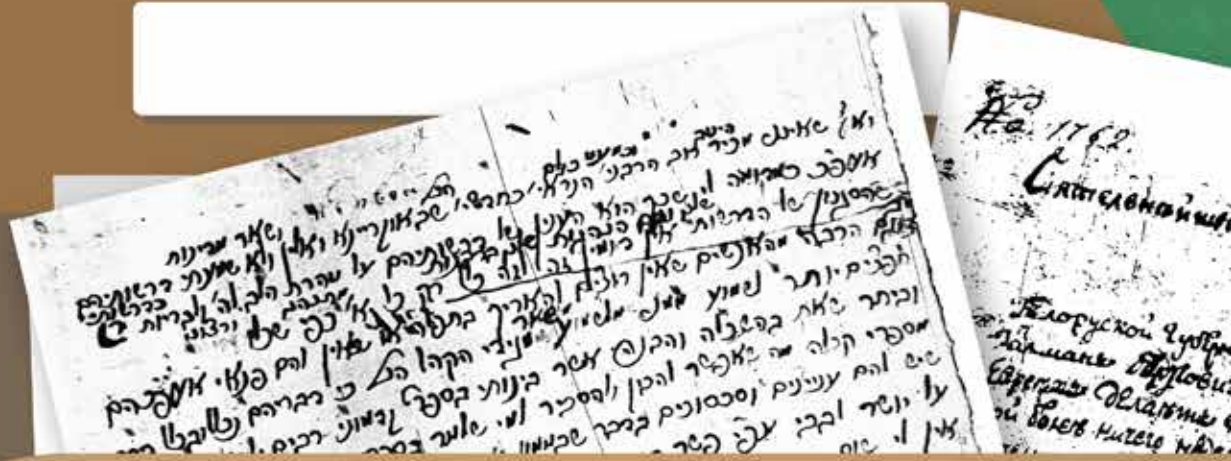
הילדים רוצים סמארטפון, טיול או חוג יוקרתי שהחברים מקבלים. איך מתמודדים עם קנאה שנובעת מפערים חברתיים?

קודם כל, חשוב לשים לב שגם אנחנו לא אלו שלא מנקרים עיניים

11. 28. 1896. 1896. 1896. 1896.  
Творы  
Музыкальный Трагедия  
Великий  
коscopy  
Музыка?







# זמק החנייה

חמישים ושלושה ימים היה עצור רבי שניאור־זלמן מלאדי, בעל התניא, באשמה חמורה של מרידה בשלטון הצאר הרוסי • תגלית מרגשת מציגה את התיעוד האותנטי ביותר מתקופת המאסר: תשובות בכתב יד של רבי שניאור זלמן לשאלות חוקריו, ובהן הסברים רהוטים לשיטת החסידות, השומטים את הקרקע מתחת ההאשמות הכוזבות שהוטחו ברבי • מוגש לרגל חג הגאולה



# ה

כול מכירים את חג הגאולה י"ט בכסלו, שמציין את שחרורו ממאסר של רבי שניאור זלמן מלאדי, מייסדה של תנועת חב"ד ובעל ה'תניא'. זה יום שמחה בכל תפוצות ישראל, ומשנה לשנה נחוג בצורה נרחבת יותר.

אבל לא רבים מודעים למשמעות של התאריך בכ"ד בתשרי תקנ"ט (1798). זה היום שבו החלה הסאגה, כאשר מרכבה שחורה הופיעה בעיירה ליוזנה שבבלרוס ביום סתווי אחד, ואדמו"ר הזקן נלקח למעצר בפטרבורג.

מעל לרבי ריחפה סכנת חיים ממשית. המאסר נעשה ברקע התנגדות עזה לתורת החסידות, שרבי שניאור זלמן היה מהמפיצים המרכזיים של בשורתה. המתנגדים לחסידות לא בחלו באמצעים כדי להצר את צעדי החסידים, עד כדי הלשנה לשלטונות וטוויית עלילות שונות.

'כתב ההלשנה' שנמסר לשלטונות הרוסיים הציג את בעל התניא כקושר קשר המסייע למהפכה הצרפתית. חקירה נפתחה בעניינו, והגנרל פרוקורור הגיש את התלונה אל הקיסר פאבל הראשון, שהורה לאסור את הרבי ולחקור אותו באופן אישי.

הרבי הוחזק במבצר פֶטְרוֹפּוֹלֶבְסְקֵה שבפטרבורג. בתחילה שֶׁהָהָה בתא ייעודי למורדים במלכות, בתנאי כליאה קשים. במהרה הבינו החוקרים כי הוא אדם קדוש והעבירו אותו לתא מרווח יותר.

## "צער גדול פהקנאה"

חמישים ושלושה ימים ארך מאסרו של הרבי, עד לשחרורו המיוחל. במהלך התקופה צוותי חקירה מיוחדים של דרגי הממשל הרוסי הבכירים ביותר עסקו בלימוד חומר החקירה. התשובות שמסר הרבי לחוקריו, שהיו למעשה שרים בכירים בממשל הרוסי, נשלחו לעיון הסנאט.

על חלק מהשאלות שנשאל הורו החוקרים לרבי להעלות את תשובותיו על הכתב. הן נכתבו בלשון הקודש ונשלחו לתרגום ברוסית. בשנים האחרונות התגלה בעיובן של הגנרל פרוקורור בפטרבורג תיק החקירה המלא של בעל התניא, ובתוכו נמצא אוצר של ממש - תשובותיו של הרבי בכתב ידו לטענות שהופנו אליו.

בתשובותיו מבאר הרבי את עקרונות החסידות בצורה פשוטה, המותאמת להבנתם של החוקרים. הרבי נאסר פעם נוספת, וגם במאסרו השני הוא נדרש להשיב על טענות שונות. הסופר הרב מנחם ברונפמן עיין בתשובותיו של הרבי וחיבר להן שאלות שאינן מופיעות במקור, אך נראה שהן משקפות במידת מה את השאלות

שהוצגו לפני הרבי. התשובות עברו עריכה קלה לעברית תוך היצמדות מלאה למקור. הן מעניקות הצצה מרתקת, מזווית בלתי רגילה ונדירה ביותר, אל עולמו של הרבי. לפנינו טעימה קצרה.

- מה המשמעות של 'תפילה' ומהו אופייה הייחודי, לפי תנועת החסידות?

"ה'תפילה' מורכבת ממזמורים ופסוקים מתהילים ומשאר הנביאים, וכולם מבטאים את שבחו של הבורא חי וקיים, ורוב גדולתו וממשלתו בריבי רבבות מלאכים ושמי השמים העליונים, ומחיה את כולם, וכל צבא השמים לפניו משתחוים; וגם על הארץ מתחת אין עוד מלבדו, והוא ממליך המלכים ולו המלוכה. כמו כן, התפילה כוללת פסוקים שמטרתם להזכיר את חסדי הבורא שעשה עם עמנו שהוציאנו ממצרים. "התפילה מעוררת את האדם לאהוב את ה' בכל לב ונפש מעומק הלב, וגם לירא את ה' ולקיים את כל מצוותיו אשר ציוונו - הן לסור מהרע, והן לעשות הטוב והישר בעיני אלקים ואדם, ולהיות טוב לכל בכלל, ובפרט לב טוב להמטיב עמנו בכל מכלל. "תפילה מתוך כוונה כזאת, מהווה עזר וסעד לאדם לעמוד נגד יצרו הרע בהמשך היום, גם אחרי שסיים את תפילתו, ובכוחה לסייע לו לקיים את מצוות ה' כראוי.

"אכן, מי שאינו מתפלל מתוך הכוונה האמורה, הרי גם אם יעסוק בלימוד התלמוד ושאר ספרים במשך כל היום, אפשר שיקיים מה שלומד ואפשר שלא יקיים מה שלומד, וייתכן שאף יעבור לפעמים על מצוות ה'. ואפילו מי שאינו עובר שום עבירה, בכל זאת, לא טוב הדבר שמתפלל לפני ה' ואומר בלשון נוכח: "ברוך אתה ה'" אבל לבו מהרהר בעסקיו ובעניני חולין. והיות שהתפילה היא ארוכה, ובשפה שלא רגילים בה כל כך, לכן יוצא פעמים רבות שחושבים במהלכה מחשבות זרות.

"תנועת החסידות העניקה דגש מרכזי על כך שהתפילה תהיה בכוונה".

## סוד התפילה

• כיצד גורמים לכך שהתפילה אכן תהיה בכוונה?

"כדי לגרום לכך שהתפילה של האדם תהיה מתוך ההתכוונות העמוקה והטהורה שתוארה לעיל, יש צורך לעמול ולעבוד, ונדרש בראש ובראשונה ללמוד את הדברים מאיש חכם ונכון, שמסביר ומבהיר את פירוש התפילה וכוונתה, ואת עניני גדלות הבורא וחסדיו, ואת האהבה שצריכים הברואים לחוש לבוראם.

"בתיבות התפילה רמוזות כוונות אלו בקיצור גדול, כדרך הנביאים שדיברו בקצרה, וכל משפט יש בתוכו משמעות רבות. תפקידם של הרבנים, שיש להם ידיעה

בעניינים אלו, ללמד ולפרש את הדברים בפני הקהל, וגם לומר להם דברי מוסר לעוררם ולהכניע ליבם לה".

• האם ההבנה הזאת במשמעות עבודת התפילה היא חידוש של החסידות?

"לאמיתו של דבר, היה נהוג בכל קהילות ישראל מימי עולם, לקבוע בכל עיר ועיר שני בתים גדולים לתפילה: בית הכנסת ובית המדרש. בית הכנסת נועד להמון הטרודים בעסקיהם כל היום ורובם אינם תלמידי חכמים, ואינם מתפללים בכוונה כפי שתוארה לעיל, אלא אומרים את מילות התפילות; ובית המדרש יועד ליודעי ספר, ובו התפללו בכוונת הלב באריכות איש לפי רוחב דעתו ולבו.

"אולם בדורות האחרונים ניכרה חולשה והתרופפות בעינין זה. כך שנוצר מצב בו רק מקצת יחידי סגולה בכל דור היו מתפללים באריכות בכוונה, והם היו מכונים בשם 'חסידים'.

"הנה, בזמן האחרון התעוררה בתוך עמנו התעוררות להתפלל מתוך הכוונה הראויה, והתרבו הרוצים לעשות זאת. כאמור, כדי שאכן יצליחו למלא את מבוקשם, עליהם ללמוד הרבה ולשמוע דברי מוסר השייכים לענייני התפילה, ולהתבונן בגדלות הבורא וחסדיו. כתוצאה כך התווספו 'מגידים', הם הרבנים הבקיאים והחכמים, והם בוררים ומלקטים מהספרים של גדולי ישראל הקודמים, וכל אחד לפי דעתו מוציא מתוכם דברי מוסר ולימוד בעניינים האמורים.

"ובשום פנים ואופן אין מדובר במשהו חדש בתולדות ימי עמנו".

• ומה באשר לדרכך כ'מגיד', כאדמו"ר? "חוץ מהאנשים הנזכרים שציינתי, החפצים להתעלות בעבודת התפילה ולהתפלל מתוך הכוונה הראויה, גם אנשים רבים שאינם רוצים להאריך בתפילה או שאין להם פנאי באים אלי כדי לשמוע דברי תורה, שלמדתי בספרי הקדמונים הרבים וגם מספרי הקבלה (מה שניתן להסביר למי שלמד בספרי קבלה).

"כמו כן, אנשים רבים שיש להם עניינים וסכסוכים בדברים שבמזמון ואינם רוצים ללכת למשפטים, אלא סומכים על יושר לבבי שאציע בפניהם פשרה הוגנת מתוך רצון שני הצדדים ולא בכפייה. וכשאני מסיים לבצע את הפשרה, מניחים הצדדים ברשותי מסמך שמעניק לי סמכות לכתוב שטר חוב על הבלאנק הזה ולמסרו לבעל דין שכנגד - כי הוחזקתי לנאמן וישר בעיני כל מדינת רוסיה הלבנה (בלרוס).

"האמת היא, שאין לי שום נחת רוח מהנוסעים אלי לשמוע את דרשותיי שאני דורש לבני קהילתי, ויצוין שהם גם לא נותנים לי ולו פרוטה אחת בבואם (אני מתפרנס ממה שאנשים נותנים לי לפי דעתם על הבוררות שאני עושה ביניהם





בידי יהודי מקומי.

בימיו הראשונים במאסר הצליח הרבי ליצור ערוץ קשר חשאי עם אחד מחסידיו. בפתק שהסתיר בחבילת מזון שנשלחה עבורו, ביקש הרבי כי אחד החסידים ייצא לשהות בוילנה, בירת המתנגדים לתורת החסידות. הרבי לא פירט את מטרת הנסיעה.

אחד החסידים נבחר למשימה ונשלח לוויילנה, שם התמקם בבית-המדרש ולמד תורה. זהותו כחסיד הייתה חסויה ודמותו לא עוררה את חשדם של המתנגדים לחסידות, שהובילו את עליית השווא כנגד הרבי. כך הצליח להאזין לשיחות החולין ולחוש את הלך הרוח.

באחד הימים שמע את המתנגדים משוחחים על מכתב שהרבי כתב בבית-המאסר ונשלח למתורגמן בוילנה. הושיט של החסיד נדרכו. כעת הוא הבין את פשר הוראתו של הרבי להישלח לוויילנה. החסיד קם ממקומו ומיהר לפגוש את המתורגמן



היה מעורב בחקירה. הקיסר פאבל הראשון

המתנגדים הציעו למתרגם שוחד כספי גבוה של שלושת-אלפים רובל עבור מצוות "ובערת הרע מקרבך" לדבריהם, אם ייענה לבקשתם לסלף את דברי הרבי לרעה. הם הבהירו לו כי הכסף הוא רק "פירות המצווה" ואילו את שכר הקרן יקבל בעולם הבא, הודות לפעולתו הנועזת לפטור את עם ישראל מ"שווא ישראל מובהק...". המתרגם הסביר כי הוא אינו יכול למלא את בקשתם משום שניירות התשובות נשלחו למתרגם נוסף, וכל חריגה שלו מן האמת תגלה כי הוא סילף את הכתוב וייענש בחומרה. המתנגדים דחו את חששו בכך ששפת לשון הקודש היא בעלת מובנים רבים, ומאחר והוא המתרגם הראשי -

יאמינו החוקרים לגרסתו שלו. המתנגדים הפצירו במתרגם ליטול את השוחד, אך המתרגם סרב בתוקף לקבל את הכסף. אולם להפתעתם הודיע כי הוא מסכים לתרגם ולסלף את תשובותיו של הרבי, ככל שיבקשו. הוא עדכן אותם שרק למחרת תסתיים המלאכה, והציע להם לשלוח לביתו נציג שייזכח לראות שהתרגום נעשה לשביעות רצונם. המתנגדים יצאו מהבית שמחים ומאושרים. המתרגם פתח את דלת החדר הסמוך ומתוכה יצא החסיד מבוהל וממרר בבכי מר. הוא התחנן בפני המתרגם שיחוס על הרבי וזוגתו, על בניו ועל תלמידיו וימנע מלעקם את דברי הרבי לרעה, אולם המתרגם הבהיר כי הוא מעולם לא חשב לעשות זאת. ואת הבטחתו למתנגדים הוא הוכרח לומר כדי שירפו ממנו.

התרגיל של המתרגם היה פשוט: במסמך אחד יערוך את דברי הרבי כפי רצונם של המתנגדים, ובמסמך השני יכתוב את הדברים ללא אף סילוף, ואותו יישלח לפטרבורג. את העולם הבא שהבטיחו לו המתנגדים לא דאג המתרגם לאבד. הוא אמר כי זכות הצלת נפשו של הרבי וסביבתו תעניק לו עולם-הבא גדול יותר משהובטח לו...

למחרת הראה המתרגם לחסיד את התרגום האמיתי שכתב, לצד חוות-דעת בה הביע את דעתו כי הרבי חף מכל אשמה, ואדרבה, הרבי הינו פטריוט נאמן בשל העובדה שמלמד את חסידיו כיצד להיות אזרחים נאמנים לצאר ולממשלה, ועל כך מגיע לו כבוד גדול.

את התרגום האמיתי הניח במעטפה חתומה, והחסיד נשלח עם משרתו של המתרגם למשרדי הדואר כדי לשגר את המכתב לפטרבורג. לאחר מכן שב החסיד נרגש לבית המתרגם להודות לו על סירובו לקחת חלק במזימת המלשינות.

כאשר שמע החסיד כי הרבי עתיד לצאת בקרוב מהמאסר, הבין ששליחתו הסתיימה בוילנה והוא שב לביתו. ■



מצר פטרובלובסקיה. בו נכלא אדמו"ר הזקן וממנו שוחרר ב"ט בסולו

בלבד. המתרגם האזין לחסיד ומילא את בקשתו.

הוא גילה באוזני החסיד כי המתנגדים כבר ביקרו אצלו וביקשו ממנו להעתיק ולסלף את דברי הרבי, אך הוא סרב בתוקף משום שדרכו לנהוג באמת וביושר. המתנגדים לא הרימו ידיים וקבעו עמו פגישה למחרת בשעה שתים-עשרה בצהריים. לחסיד הוא הציע להסתתר באחד מחדרי הבית ולהאזין לשיחה ביניהם.

בשעה אחת-עשרה לפני-הצהריים הקדים החסיד להופיע בבית המתרגם. במשך שעה ארוכה סיפר למארחו על גדלותו של הרבי, על עדינותו ויראת השמיים שלו ותאר את מעשי הצדקה והחסד שעשה ביד רחבה. בחצות היום התקרבו המתנגדים אל הבית, והמתרגם הנחה את החסיד להסתתר בחדר סמוך ולסגור את הדלת אחריו. הדברים ששמע הדהימו את החסיד.

בביתו. הוא הפציר בו שירחם על רבו ובני משפחתו ויואיל לתרגם את המכתב בצורה מדויקת, ללא שינויים והוספות.

להפתעתו, המתרגם הודיע כי אין בכוונתו לערוך כל שינוי בתוכן המכתב. הוא פירט את הסיבות לכך: ראשית, הוא מושבע לבצע את תפקידו נאמנה. שנית, המכתב נשלח למתורגמן נוסף כדי למנוע זיופים. ובשלישית הסביר, כי גם אם היה רוצה לערוך שינויים, הדבר איננו אפשרי שכן מילותיו של הרבי מדודות ומדויקות כל כך, שאין אפשרות בידי לסטות מכוונתו האמיתית.

החסיד שמח על דברי המתרגם, אך סרב להיכנס לשאננות. הרבי הינו איש אלוקי, חשב לעצמו, ואם הוא שלח אותי לכאן, בוודאי שיש סיבה לכך. הוא פנה אל המתורגמן והודיע לו כי איננו ייצא מביתו עד שיבטיח לו שיבצע העתקה אמיתית





# תקשיבו איזה סיפור

הרב אליהו שווייכה

## אורות החסידות במרוקו

סיפורה של משפחת סבתי, שמוצאה במרוקו, עוקב אחרי תקופה מפלאה בתולדות עמינו • רבנים חסידים שנשלחים בידי רבם להפיח חיים יהודיים בקהילות הקודש במרוקו • כיסופין ועלייה לארץ ישראל • והפצת אור החסידות ממזרח אירופה למדינות המערב, שזכתה לתגבור משמעותי באמצעות תרגום ספר התניא לערבית בידי דודי זקני

שוחט ומוהל, ונסע מעיר לעיר בכל רחבי המחוז בכדי למול את ילדי ישראל. הסמכה לרבנות ודיינות הייתה לו כבר קודם מאת חכמי העיר מרקש.

בעיר טזנכת התגוררו יהודים פשוטים וטובים. פעם משהו העיר לבני המשפחה שלא יאמרו שמוצא משפחתם מטזנכת הפשוטה. ענו לו בני המשפחה: "אנו גאים במוצאינו". אמונה חזקה הייתה ליהודים שם, תמימות נפלאה.

פעם, נערה יהודייה שערבי מקומי רצה אותה לאישה נגע בידה נגד רצונה. היא רצה ושפכה מים רותחים על ידה בכדי להגעיל את היד שנגע בה גוי, כדין הכשרת כלים. מתוך תמימות טהורה עשתה זאת. ידה נכוותה קשות ושותקה. שמע על כך רב העיר, שהיה רווק, וביקש להינשא דווקא לאותה נערה, שאמונתה טהורה. בעיר טזנכת נולדו לסבא רבי שמעון ורעייתו שמחה הרבה בנים ובנות. הבן הגדול, רבי משה, הוא אביה של סבתי. למד בישיבת מרקש יחד עם אחיו הרב דוד, ושניהם הצטיינו מאוד וגדלו להיות תלמידי חכמים מופלגים. רבי דוד נפטר זמן קצר קודם חתונתו.

האח השלישי, רבי יעקב בוסקילה, היה מפורסם מאוד בקזבלנקה היהודית. היה עשיר גדול ותלמיד חכם גדול יותר. ספריה תורנית ענקית הייתה בביתו, אליה היו עולים לומדי התורה לעיין. מדי שנה היה עורך סעודת ט"ו בשבט גדולה, אליה היו באים כל רבני העיר.

גם האח הגדול, רבי משה, התגורר בקזבלנקה. הוא שלח את ידיו במסחר אך לא ראה הצלחה רבה מדי. תורתו הייתה אומנותו. הוא התחתן עם הסבתא מרת מרים, נולדו להם שני בנים ושתי בנות, כשהצעירה שבהם היא סבתי הרבנית מזל שתחיה. אך

חודש שעבר כתבתי על תולדות משפחת סבי. הרב שמעון אליטוב שליט"א, ובעיקר על אימו, הסבתא רבא שלי הרבנית שושנה. אך את הסבתא רבא השנייה, גם סבתי מזל, לא הכרתי; גם סבתי לא הכירה. הרבנית מזל אליטוב גדלה כיתומה מאם מגיל צעיר. אביה, רבי משה בוסקילה, נולד לרבי שמעון בוסקילה שהיה דיין ורב העיר טזנכת והמחוז בדרום מרוקו.

רבי שמעון היגר לטזנכת מעיר מולדתו איוונין שבהרי האטלס, כתוצאה מאיום של ערבי מקומי אלים שרדף אותו. ומעשה שהיה כך היה:

אותו ערבי היה שודד מפורסם. יום אחד הוא שדד כבשה וטלה. היה לו שותף יהודי, שבאמצעותו היה מלבין חלק ממעשיו. הוא דרש משותפו שיביא לשוחט את הכבשה ואת הטלה בכדי להתפטר מהם במהירות רבה ככל האפשר. השותף היהודי ניגש לסבא רבי שמעון, אך הוא סירב לשחוט את שניהם ביום אחד, שהרי התורה אוסרת "אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד".

הגוי הרשע לא היה רגיל שמסרבים לו, לכן נשבע שיהרוג את רבי שמעון בוסקילה. המזימה נודעה לאחד מיהודי העיר ממשפחת דרעי, והוא ניגש להזהיר את הרב שיעזוב את העיר לפני שהגוי יממש את זממו.

### שידוך ופנים רותחים

רבי שמעון עזב את עיר מולדתו והתיישב בעיר טזנכת. שם התחתן עם רעייתו, הרבנית שמחה למשפחת ויזמן, ומונה לרב ודיין העיר והמחוז. חלק ניכר מזמנו עסק בקידושין ובגיטין. היה



מתרגם התנאי הרב בוסקילה בביקור אצל הרבי מליובאוויטש עם רבי שלום משאש

בהיות הסבתא שלי תינוקת פחות מגיל שנתיים היא התייתמה מאמה. אביה התחתן שוב, עם הרבנית עיזא שתחי' ונולד להם בן. אך געגועיו לא נתנו לו מנוח. געגועים עזים לארץ הקודש אותה לא ראה מעולם.

## הארץ נקנית בייסורים

רבי משה חיסל את כל עסקיו בקזבלנקה ונסע עם אשתו וילדיו לצרפת, שם עלו לאוניה המפורסמת 'נגבה', שהביאה ארצה מאות עולים ופליטים.

בחודש סיון תש"י (1950) הם באו לארץ הקודש. האוניה עגנה בנמל חיפה, משם נלקחו למחנה העולים סאן לוקס שלמרגלות הר הכרמל.

לא קלים היו התנאים במחנה. כדי לקבל ארוחה למשפחה היה צריך להמתין בתור ארבע שעות. התור לארוחת בוקר היה קצר יותר, שעתיים בלבד.

המחנה היה מאוכלס בצפיפות רבה, שכל העת באים עולים חדשים, מעירק וממרוקו. לכלוך ששרר בכל פינה והתינוק הקטן חלה ואושפז לזמן רב.

כל זה נמשך עד שהגיע מכר לבקרו ועיץ להם לבקש להתיישב בעיר חדרה. אחרי ויכוחים רבים העבירו אותם למעברת אגרוונק שבחדרה.

אבל, מהפח אל הפחת. מצריפי המחנה עברו לחולות ולכלוך אשפתות. לחם יבש היה מנת חלקם. החורף הורגש היטב. שנים התגוררו במעברה.

אך כל הייסורים הללו לא גרמו לחרטה אצל הסבא רבי משה ומשפחתו. להיפך, הם קיבלו באהבה וזכרו תמיד כי "ארץ ישראל נקנית בייסורין".

רבי משה הלך ללשכת העבודה. הציעו לו להיות רב במושב, אך מכיוון שבמושבים לא היו מסגרות חינוך דתיות הוא חשש לחינוך ילדיו ובחר להישאר בעיר. גם להצעות תורניות נוספות הוא סירב, מפני שלא רצה להשתמש ב'כתרה של תורה' אלא "בזעת אפיך תאכל לחם".

על אף שהיה שוחט מוסמך, והמשיך להתעסק בשחיטה, עשה זאת ללא תשלום. במקום לקבל משרה רבנית שהלמה את כישורנותו וידיעותיו, קיבל עבודה להיות מנקה רחובות. רבי משה, התלמיד החכם המוערך, ניקה את רחובותיה של ארץ ישראל. וזה אכן השתלם; הוא הצליח מאוד בחינוך ילדיו. בנו הגדול רבי דוד התמנה לרב בשיבת חדרה של הרב פרלמוטר. בין תלמידיו היה אחיו הצעיר יוסף, וכן ייבדל לחיים טובים אמן סבי הרב שמעון אליטוב, לימים גיסו.

כשהגיע סבתי לגיל נערות שלח אותה רבי משה לבית הספר 'בית יעקב' ולפנימיית סמינר 'אור החיים' בבני ברק. בחדרה נולדו לו עוד בנים ובנות. המשפחה כולה מנתה שלושה עשר ילדים בלעה"ר.

עם השנים עברו מהמעברה לשכונת גבעת אולגה. שמו הלך לפניו כתלמיד חכם ומכנים אורחים. בכל שבת היה אורח על שולחנו, וכאשר לא היה אורח היה שולח את בנוי לחפש אורחים. תמיד היו מוצאים.

ב"ט טבת תשל"ז נפטר הסבא רבי משה לבית עולמו.

## תורה בקזבלנקה

פאר האחים של סבתי שתחי', היה אחיה הגדול, רבי דוד בוסקילה. שלוש שנים לאחר בואם לארץ הגיע הדוד רבי יעקב ממרוקו. כאשר ראה את תנאי החיים הוא הזדעזע ופסק כי הבן הגדול, דוד, ישוב עימו למרוקו.

דוד שב למרוקו ונשא אישה. הוא שקד על לימודיו, ונעשה תלמיד חכם גדול ואיש חינוך דגול. בזכות תכונות אלו קהילה יהודית בקזבלנקה מינתה אותו לרבנות בית כנסת גדול, ולמנהל לימודי הקודש ומפקח על כל מוסדות הלימוד של מוסדות 'אוצר התורה' בקזבלנקה ובצרפת.

ידידות גדולה הייתה לו עם שלוחי הרבי מליובאוויטש למרוקו, אותם העריך בכל לבו. ילדיו וילדי השלוחים גדלו יחד. לאחר פטירתו של הדוד רבי דוד לפני שלוש שנים, שוחחתי עם הרב באנון, דיין בבית הדין במונטריאל ומרבי חב"ד בעיר. כך הוא סיפר לי על הדוד:

"את רבי דוד בוסקילה הכרתי עוד בהיותי נער צעיר, גדלתי בקזבלנקה ורבי דוד שימש כרב בית כנסת גדול והיה דמות מוערכת מאוד בעיר ומלא השפעה. היה תמיד עם חיוך על פניו, תלמיד חכם גדול, מחנך דגול ועניו אמיתי.

"הרב שלמה מטוסוב, שהיה שליחו של הרבי במרוקו, היה מגיע מדי שבת לדרוש בבית הכנסת של הרב בוסקילה בזמן סעודה שלישית. הרב בוסקילה היה מתרגם אותו סימולטנית. "הוא החדיר הרבה תורה בקזבלנקה. כל מהותו הייתה תורה.

בבית הכנסת שלו קבע שיעורים יומיים, ובמוסדות אוצר התורה, שם שימש כמנהל לימודי הקודש, הצליח להטמיע בתלמידים אהבה ללימוד התורה. הוא כתב חוברות רבות על התנ"ך, בהן הנגיש את התורה לתלמידים בצורה מרתקת, והתלמידים היו קוראים את החוברות האלו בהנאה. לימים הוציא את חוברותיו בסדרת הספרים 'מנחם משיב נפשי' על התורה.

"בבחרותי יצאתי ללמוד בישיבת גייטסהד, אבל לאחר כשנה חזרתי למרוקו ולא הייתי מרוצה כל כך. הרב שלום משאש המליץ לי ללכת לשליח הרבי, הרב שלום איידלמן, והוא שלח אותי ללמוד בישיבת תומכי תמימים בברינווא.



## בלי לבייש

"בשנת תשל"ט (1979) חזרתי למרוקו. אז הציעו לי הצעת שידוך את רעייתי תחי'. לימים נודע לי, שמי שדחף את השידוך וסייע בו היה הרב דוד בוסקילה. הורי אשתי היו שכנים קרובים של הרב בוסקילה, והוא אמר להם שאם הם רוצים שהבת תמשיך בדרך התורה זה רק אם ישלחו אותה לחינוך חב"ד. ואכן, הם שלחו אותה לבית הספר 'בית רבקה' במרוקו, ואחר כך, לפי המלצתו, שלחו אותה לבית הספר 'בית חנה' בצרפת, וכך היא נעשתה חסידת חב"ד. כשחזרתי למרוקו הוא גם עזר ודחף את השידוך. "לאחר חזרתי למרוקו הצטרפתי לכולל, ובצורהיים לימדתי ברשת בתי הספר 'אוצר התורה' תחת פיקוחו של הרב דוד בוסקילה. אף שלכאורה רשת 'אוצר התורה' ורשת בתי הספר 'אהלי יוסף יצחק' 'התחרו' על אותו קהל, לא הייתה ביניהם תחרות כלל אלא שיתפו פעולה באופן מלא, וזה בזכות הידידות האמיתית שהייתה בין שלוחי הרבי לבין הרב בוסקילה.

"הרב בוסקילה היה גאון בחינוך. הוא התווה את דרך הלימוד לכל אלפי התלמידים ב'אוצר התורה' במרוקו ובצרפת. הוא כתב חוברות הנחיה מה וכיצד ללמד בכל כיתה. הוא היה נכנס לכיתות בהפתעה, אך עם חיוך נסוך על פניו. מעולם לא בייש או העיר למורה ולרב מול תלמידיו. דרכו בניהול הייתה שהוא נכנס לכיתה ומוסר שיעור ולאחר מכן היה שואל את התלמידים על השיעור שמסר, וכך היה יודע מי לומד והאם המורה יודע ללמד.

"בשנת תשמ"מ (1984) התחלתי לכהן כדיין בבית הדין במרוקו, ואז החל הרב בוסקילה לכבדני עקב המשרה, על אף היותו גאון בתורה ואילו אני בגיל של בניו. בשנת תשמ"ז עברנו להתגורר במונטריאול ופתחנו שם תלמוד תורה לקהילה הספרדית בשם 'בנה', שפועל באותו הרעיון של 'אוצר התורה'. לצורך הקמת מערך הלימודים השתמשתי בחוברות של הרב דוד בוסקילה, וכשרציתי לפקח על בית הספר, הבאתי פעמיים את הרב דוד והוא עשה את עבודתו המיוחדת גם אצלנו במונטריאול.

"באותם ימים הוא התארח בביתנו יחד עם רעייתי הרבנית תחי', וכשהוא ראה את הילדים משחקים הוא אמר לאשתו בהנאה, תראי, אלו כמו נכדים שלנו. היה פלאי בעיני לראות שבכל יום היה קם לפנות הבוקר בשעה מוקדמת מאוד ויושב ללמוד תורה במשך שעות רבות, עד לזמן התפילה".

## "פלאך אלוקים"

מפעל השליחות האדיר של חב"ד, המונה כיום אלפי 'שלוחים' בכל העולם, החל בהנהגתו של הרבי במדינת מרוקו. השליח האחרון שהרבי הריי"צ שלח לפני פטירתו היה למרוקו, הרב מיכאל ליפסקר. אף השליח הראשון שהרבי מליובאוויטש שלח לאחר קבלתו את עול ההנהגה היה למרוקו, הרב שלמה מטוסוב.

במשך השנים שלח הרבי עשרה שלוחים למרוקו. הם פתחו עשרות תלמודי תורה, ישיבות, בתי ספר לבנות ושלל מוסדות בשישים ערים וישובים ברחבי המדינה. למדו בהם



קברו של הרב שמעון בוסקילה

אלפי תלמידים ותלמידות. הרב יהודה לייב רסקין, שהיה אחד משליחי הרבי במרוקו, הציע לרבי ליזום תרגום של התניא לערבית. הרבי השיב, בין היתר, כי הרעיון מותנה בכך שהתרגום יהיה איכותי. הרב רסקין איתר את הרב בוסקילה, וזה זכה לאישורו של הרבי ולעידוד על הפרוייקט המיוחד. רבי דוד סירב בתחילה, משום שהמשימה הייתה כבדה ודרשה מאמץ רב, אבל בסופו של דבר ניאות ועשה את המלאכה האחראית במרץ וללא תשלום. בשנת תשל"ז

(1977) ראה אור הכרך הראשון של ספר התניא בערבית. זכה החיבור, והרבי התייחס אליו בהתוועדות במשך דקות ארוכות. פעם אמר הרב בוסקילה לילדיו: "מי שאינו לומד בספר התניא, לעולם לא יידע כיצד לעבוד את הבורא כראוי". התרגום כולו ארך חמש שנים. לרגל השלמת המלאכה, הרבי הזמין את רבי דוד להגיע לניו-יורק. רבי דוד נפגש עם הרבי ביחידות, ועיניו זלגו דמעות התרגשות ויראת כבוד מהשהות בנוכחות הרבי, שאותו השווה ל"מלאך אלוקים". ■

**נשהחל המצור על ירושלים, סבתא הייתה עומדת בתור לחלוקת מים. היא סיפרה שפעם ויתרה על מקומה בתור. זמן קצר לאחר מכן, נפל פגז ירדני במקום שבו עמדה וחייה ניצלו**



# ניצחון

חנוכיות הענק שמציבים שליחי חב"ד בעולם ובארץ הפכו לאחד מסמלי חג החנוכה, אבל הצבתם ברחבי ארצות-הברית הייתה כרוכה במאבקים משפטיים ממושכים • הצצה אל הוויכוח האידיאולוגי הסוער, שהצית שאלות עקרוניות סביב הזהות של יהודי ארצות הברית, ועל המעורבות הישירה של הרבי מליובאוויטש מאחורי הקלעים • תחקיר מרתק

מנדי קורטס





# האור

**ק**יץ תשמ"א (1981). במשרדו של הרב ישראל ברוד, שליח חב"ד בבורגן ניו ג'רזי, צלצל הטלפון. על הקו אישה שהציגה עצמה כחברת הוועד היהודי בעיר טינק. המטרופולין הגדול הנושק לניו-יורק, ובה מתגוררים יהודים אורתודוקסים רבים. "אני רוצה לדבר על החנוכייה המרכזית של חב"ד", פתחה את דבריה.

כחצי שנה קודם לכן, בחג החנוכה, הציב הרב ברוד לראשונה חנוכייה מרכזית גדולה בהאקנסק, עיר המחוז של בורגן. במעמד ההדלקה, בסמיכות לבית המשפט השוכן בעיר, הדומה בצורתו לבית הלבן שבושינגטון, השתתפו יהודים מקומיים רבים. זו לא הייתה ההדלקה המרכזית הראשונה בארצות הברית. שנים ספורות קודם לכן הציבו שליחי חב"ד בסן פרנסיסקו חנוכייה גדולה ומרכזית בכיכר יוניון המפורסמת בעיר. המודל הועתק בהמשך לפעמון העצמאות של ארצות הברית בפילדלפיה, לשדרה החמישית במנהטן שבניו יורק, ולערים מרכזיות נוספות בעולם.

חנוכיות ענק אלו היו הסנוניות שכמותן הועתקו אחר-כך בעולם כולו. היוזמה המבורכת הזו נתקלה חיש מהר בהתנגדות מסיבית ובקמפינים ארסיים, שהגיעו עד בית המשפט העליון של ארה"ב. "ההדלקה שעשינו בהאקנסק עברה בלי כל התנגדות", סיפר, "התושבים שמחו, אנחנו שמחנו, הייתה התעוררות גדולה. כולם היללו את היוזמה ושיבחו אותה, מי יכול להתנגד לזה?".

אבל אז הגיעה שיחת הטלפון ששינתה את הכל. הסתבר שלחברי הוועד היהודי של טינק היו תוכניות אחרות לחנוכה שהתקרב, או מדויק יותר - חששות מהחנוכה. נציגתם ציינה בפני הרב ברוד, היא מתקשרת כבר עכשיו, חודשים לפני החג, בכדי שיוכלו ללבן את הסוגייה יחד ולהגיע להבנות, שבחנוכה הקרוב החנוכייה המרכזית לא תוצב במחוז.

"הייתי תמים", אומר הרב ברוד. "האמנתי שהם - אנשי הפדרציה היהודית - פשוט לא השכילו להבין את ערך החנוכייה הציבורית. הייתי בטוח שלאחר שאציג בפניהם את עמדתו של הרבי מליובאוויטש בנושא הם ישתכנעו".

לרב ברוד ארך זמן קצר להבין שאין עם מי לדבר. החלטת הגורמים היהודים במחוז הייתה כבר מראש ברורה ומסוכמת. מבחינתם, חנוכייה ציבורית לא תקום. הם גמרו אומר להילחם בכך בכל דרך אפשרית. טענתם הייתה כי מאחר שבמקום גרים אנשים ממגוון דתות, צריך להבליט כמה שפחות סממנים דתיים. לדבריהם, סמלים יהודיים דתיים יכולים להיות רק בתוך בתי כנסת ומוסדות חינוך יהודיים אך לא ברשות הרבים, בפרהסיה הציבורית.

## כתף קרה

בשלב הזה הרבי מליובאוויטש התערב בעצמו בפרשה, והוביל מאבק שקט אך נחוש, לעצור את ההתנגדות עוד לפני שהיא צוברת תאוצה. הרבי ראה ערך חשוב בהקרנת גאוה יהודית בפרהסיה



אני מזדרז להשיב על המכתב בדואר מהיר, אף שתגובתי בשלב זה היא ראשונית בלבד (...). הצבת חנוכייה בשטח השייך לעירייה, שנראה כי הפכה ל'בעיה' בקהילה שלכם, אינה רעיון חדש או בעיה חדשה. בעיה חוקתית, חוקית, בעיה הקשורה בשטח או בנושא אחר, שיש לשקול אותה ולהחליט לגביה. המציאות היא שיש לכך תקדימים רבים שנוצרו במשך השנים בחלקים שונים של ארצות הברית. אם להזכיר תקדים אחד בולט לעין, הרי זו ההדלקה הציבורית של החנוכייה בשטח הציבורי בבירת האומה. הדבר היה בשנת 1979, כאשר חנוכייה ענקית הוצבה בלפאייט-פארק, מעבר לרחוב של הבית-הלבן, והנשיא קרטר השתתף אישית בטקס. כמו כל העניינים השייכים לנשיא ארה"ב, גם אירוע זה קיבל סיקור לאומי רחב, ומאז הצבת החנוכייה בווינגטון [והדלקתה] נהפכו לאירוע שנתי".

בסיום המכתב ציין הרבי: "אני חייב להודות שאי הנכונות של ועד הקהילה היהודית להביא בחשבון את האמור לעיל, הותירה אותי נבוך ונדהם", וכי "לאחר שאקבל הבהרה בנקודה זו, אהיה מסוגל להתייחס לנושאים שהועלו במכתבכם". את מכתבו המהיר והקצר, חתם הרבי "בכבוד ובברכה לחג חנוכה שמח ומעורר השראה".

## דת פנקרת עיניים?

הדושיח בין הרבי והקהילה התמשך.



קידוש השם. חנוכייה מרכזית של בית חב"ד ביטסה

עריצות ודיכוי והניצחון הסופי של כוחות הטוב על כוחות הרע. בדיוק כנאמר 'מעט אור דוחה הרבה חושך'. שאיפות ועקרונות אנושיים בסיסיים אלה, המסומלים באופן נראה לעין בהדלקת נרות החנוכה, בוודאי משותפים לרובם המכריע של האמריקנים". הרבי הדגיש: "לאמיתו של דבר, הדלקת החנוכייה הציבורית זכתה לקבלת-פנים נלהבת עד-כדי-כך שחונכיה זכו להתכבד בהשתתפותם האישית של נשיא ארצות-הברית בווינגטון ופקידי עירייה ואישי ממשל בכירים ביותר בכל מקום שבו ערכה החנוכייה את הופעתה השנתית. בהיותך עורך-דין, אתה בוודאי יודע מהו כוחו של תקדים בכל בית-משפט, במיוחד כשזה נשנה פעמים רבות. דרך-אגב [הצבת] החנוכייה הציבורית האמורה, כבר נעשתה לאירוע מוכר מכיוון שהיא מקבלת בדרך-כלל סיקור תקשורתי חיובי".

ועד הקהילה היהודית נחשף למכתבו של הרבי, והם החזירו תשובה כי הם שומרים על קשרים טובים עם בית חב"ד המקומי וכי אין בכוונתם לקלקל קשרים אלה. הם הסבירו כי התנגדותם להצבת החנוכייה "היא חששו שהציבור הלא-יהודי ילך בעקבותינו ויצבי בשטחים ציבוריים ברחבי טינג סמלים נוצריים, כמו עצי אשוח ושלטים, בעוד שעכשיו הם מסתפקים בקביעת נורות חשמל על-גבי עצים".

הרבי השיב להם (להלן בתרגום חופשי מאנגלית): "עקב גורם הזמן הכרוך בנושא,

הציבורית, ומסר נחוץ לקהלים רחבים של יהודים שחששו מכך והעדיפו להרכין ראש ולהצניע את יהדותם.

ואולם המאבקים על הדלקת חנוכיות ציבוריות התנהלו שנים ארוכות, במגוון רחב של ערים בארצות הברית. פעמיים הגיעו הדברים לדיונים בבתי המשפט. הנימוקים בדרך כלל חפפו. האגרסיביות של המתנגדים השתנתה ממקום למקום. מזכיריו של הרבי סיפרו כי התעניינותו של הרבי בנושא הייתה מקיפה ועקבית, והוא העניק סיוע לשליחיו שהתמודדו עם ההתנגדויות הללו.

כבר בראשיתה של הדרמה המקומית בניו ג'רזי התווה הרבי מליובאוויטש את אופי המאבק הנגדי. הוא לא יהיה קולני ומתלהם. הרב ברוד, ששקל לפנות לבית משפט, קיבל כתף קרה משלושה רבנים אורתודוקסים מקומיים. גם גורמים נוספים סברו שתביעה נגד הקהילה היהודית היא צעד קיצוני. הרבי הורה לו לסגת מכך.

בהמשך הודרך הרב ברוד, וכן השליח הראשי בניו-ג'רזי הרב הרסון, לבדוק באופן שקט הצבת חנוכיות מרכזיות בערים אחרות במדינה, המקיפות את טינג. המטרה הייתה לוודא כי בחנוכה הקרוב יוצבו חנוכיות מרכזיות במספר רב של ערים סביב העיר המתנגדת, מה שיוכיח כי הדבר מתקבל בברכה בקרב הציבור.

היוזמה הולידה חמש-עשרה חנוכיות מרכזיות שהוצבו ב-12 עיירות שסמוכות לטינג. "התחושה הייתה שהאור הגדול של החנוכיות מבטל את ההתנגדות. הפעילו אותן, במסירות, יהודים מקומיים. אי אפשר היה לעמוד מנגד. זה היה ניצחון מובהק".

## חופש הרוח האנושית

הרבי התייחס גם להיבט החוקי שבסוגיה. במכתב לחבר הנהלת בית חב"ד בניו-ג'רזי ציין הרבי כי יש תקדים משפטי להצבת חנוכייה במרחב הציבורי. להלן בתרגום מאנגלית: "הנושא הנידון אינו רעיון חדש הדורש חקירה ביחס לחוקיותו, התגובה ציבורית לגביו וכדומה. כל אלה כבר נידונו באופן מלא לפני כמה שנים, והתוצאה היתה תמיכה מדהימה ברעיון והקמה בפועל של חנוכייה ענקית - הגדולה ביותר בארה"ב - בשטח ציבורי במנהטן שבניו-יורק, וכן בווינגטון בירת האומה כמו-גם בפילדלפיה, ערש-הולדתה של העצמאות האמריקנית. חנוכיות נוספות מודלקות לעין כול בערים רבות בכל רחבי ארצות-הברית. "מתברר אפוא", הוסיף הרבי, "כי בארה"ב הכירו כבר מזמן בעובדה שהקמת חנוכייה ציבורית היא מעשה חיובי, בשל המסר האוניברסלי של ההדלקה בדבר חופש הרוח האנושית, חופש האדם משלטון



שלנו כלפי כל סימן של כרסום בעמדותינו שהושגו בקושי.

"אחת העמדות הללו היא ההדלקה השנתית של חנוכייה במקומות ציבוריים. כפי שהוזכר במכתבי הקודם, חנוכיות כאלה הודלקו בבירת האומה (בלאפייט-פארק, מול הבית-הלבן). במנהטן, באלבני, בפילדלפיה, בשיקגו ובערים רבות אחרות בארצות-הברית - ולא התעוררה שום התנגדות להצבתן בשטח ציבורי על-ידי חוגים לא-יהודיים. למרבה הצער, בכמה מקומות היו דווקא יהודים שגילו התנגדות, מתוך פחד שהדלקת החנוכייה בפומבי תעורר תשומת-לב לעובדה שבאותה עיר קיימים חיים יהודיים - יהודים שהיו רוצים, לכאורה, להתעלם מהקביעה שמקומות ציבוריים שייכים גם להם בהיותם חלק מהציבור.

"הצבעתי גם על כך שבושינגטון הבירה, נשיא ארצות הברית השתתף אישית בטקס; שבעיר ניו-יורק, התובע הכללי של מדינת ניו-יורק השתתף אישית בטקס, ובמקומות אחרים נכחו באירוע הציבורי פקידי ממשל ואישי-ציבור. אין צורך בהוכחה חזקה יותר מזו לעובדה, שהחנוכייה עם המסר העולמי שלה - הדומה ביותר לרוח החופש והעצמאות של האומה הזאת - זכו לתפוס את מקומם לא רק בחיים היהודיים, אלא גם בחיי העם האמריקני.

"לאור האמור לעיל, כאשר קהילה יהודית במקום כלשהו בארה"ב מעוררת בפומבי התנגדות להצבת חנוכייה במקום ציבורי - ויהיה בסיס הטיעונים אשר יהיה, ועל-אף הכוונות החיוביות ביותר של התנגדות זו

בקהילה 'פרופיל נמוך' של טקטיקת ויתור, והיה נראה שזו הועילה זמן מה כיוון שהצד האחר נמנע מלעמוד על שלו - אין שום ביטחון שמדיניות זאת תהיה יעילה תמיד, גם בהמשך. כי במדינה חופשית ודמוקרטית כמו ארצות הברית של אמריקה, שבה נהוגות בחירות תקופתיות, אדם לעולם לא יוכל לדעת מי יהיו פקידי הציבור או מנהיגי הקהילה הבאים ומה תהיה המדיניות שלהם בנושאים השונים".

עוד הערה הקדים הרבי: "בתנאים אלה, כאשר מיעוט מוותר מרצון על זכויות מסוימות שנהנה מהן בעבר, שלא לדבר על מצב שבו המיעוט מוותר מרצון על זכות מסוימת שנהנה ממנה בכל מקום אחר, הדבר חייב להוביל לכך שיתייחסו לויתור כסימן של חולשה והודאה בכך שהמיעוט באמת אינו זכאי לכך כלל וכלל. אפשר להביא לכך המחשות רבות, אבל אין צורך להרחיב על כך במכתב, במיוחד לגבי מצב שיש להניח שאופיו מקומי ודורש גישה מקומית".

## האם להרכין ראש?

בעת הגיע מכתבו של הרבי לסוגיית החנוכייה. "ימיה של הקהילה היהודית בארה"ב עתיקים כימי ארה"ב עצמה. אנחנו מכירים את חבצות שהקהילה ניצבה לפנין והאפילויות בפועל שסבלה מהן, עד שזכתה לקבל את מקומה במדינה. על-אף זאת, אפילו כיום קיימות דעות קדומות ואנטישמיות לא רק בסתר אלא אף בגלוי, ובתנאים אלה, אסור לנו להרפות מהעדרות

הללו השיבו לרבי על טיעוניו, והרבי החזיר להם מכתב מאלף המשתרע על פני חמישה עמודים, שהוא איננו רק מכתב רוחני ודתי. במובן מסוים זהו מכתב חברתי המדריך להתנהגות נכונה בין קבוצות שונות באוכלוסייה.

את המכתב פתח הרבי בהתייחסות לטענה שכל דת צריכה להמעיט ככל יכולתה מ'ניקור' עיני הדתות האחרות כדי לא לגרום לחיכוכים ביניהן, והסביר שבסופו של דבר אין כאן באמת שליטה של אחת מן הדתות. "אם מדובר ביחסים בין שתי קבוצות אתניות או דתיות שונות", כתב הרבי, "אזי לא די בכך שאחד מן הצדדים מחליט בנחישות לנהוג במדיניות מסוימת, בתקווה שזו תמנע תגובה לא רצויה מצידו של הצד האחר - שכן מובן מאליו שאין להחליטה כזו כל שליטה על הצד האחר, שעשוי להגיב באחת משלוש דרכים: אהדה, אי-אהדה, אדישות. לכן אין שום ביטחון שלא יתברר לבסוף כי מדיניות שיש בה כוונות טובות להביא לתגובה אוהדת, תתגלה כיצרת תגובה מנוגדת".

הרבי הדגיש כי אין פירוש הדברים שיש לנקר עיניים בכוונה לקבוצה האחרת, אולם יחד עם זאת אין לוותר על התנהגויות החשובות לאחת מן הדתות או הקבוצות. "מובן שקיימת הוראה מן התורה שלא 'ללעוג' ליריב", פירט הרבי, "אבל ההדגשה היא על ה'לעג'; אין פירוש הדבר כלל-וכלל שעלינו לוותר על העמדות שזכינו בהן במשך השנים".

הרבי הוסיף וכתב: "גם אם היה נהוג



העולם מואר. הדלקת חנוכיית ענק למרגלות מגדל אייפל בפריז

הדבר מסכן את העמדה היהודית בכללה. ובטווח רחוק, הדבר גם מערער את העמדה שלה-עצמה, כפי שהוזכר לעיל".

הרבי הסביר כי גם אם אכן - אף שאינו נראה שזה המצב - מדיניות הרכנת הראש הביאה לתוצאות חיוביות, הרי שבטווח הארוך, להתנהגות באופן הזה לא תהיה משמעות. "עם כל ההערכה לטענה שמדיניות זו הביאה עד כה ל'צמצום מתמיד של הגורמים הנוצריים בחיי הציבור', אני מסופק אם גורמים אלה סולקו באופן מוחלט. אבל גם אם נקבל, לצורך הדיון, שזה אכן המצב, יהיה זה דבר חריג ביותר ולא טבעי בחיים האמריקנים, מכיוון שבסך-הכול הציבור האמריקני הינו נוצרי. יום אחד משהו יעלה את השאלה, 'מדוע טינק צריכה להיות שונה מהרבה עיירות אחרות באמריקה, ויהודים שהם מיעוט מפריעים לה לבטא את עצמה במונחים של סמלים דתיים', וקרוב-לוודאי שהתשובה, 'יהודים מצידם נמנעו אף הם מהצבת חנוכייה במקום ציבורי', לא תספק את רוב האוכלוסייה בטינק".

## השראה וגאווה

בשלב הזה של המכתב הגיע הרבי אל הנקודה העיקרית והמפתיעה. הרבי הסביר באריכות את החשיבות של החנוכיות הציבוריות, והעיד כי הוא מכיר אישית כמה עשרות יהודים שהחנוכיות החזירו אותם אל שורשיהם.

"כעת ניגש אל הנקודה העיקרית", כתב הרבי. "מדוע כה חשוב ליהודים שחנוכייה תוצב במקום ציבורי? התשובה היא זו: הניסיון הוכיח שחנוכייה שהוצבה במקום ציבורי במשך שמונת ימי החנוכה, היוותה מקור השראה להרבה-הרבה יהודים ועוררה בקרבם רוח של הזדהות עם עמם היהודי ועם דרך החיים היהודית. לרבים אחרים, הדבר היה למקור גאווה ביהדותם וגורם שהביא להכרה שאין שום סיבה, בעצם, שאדם יסתיר את יהדותו במדינה חופשית זאת, כאילו יהדותו סותרת או אינה תואמת את חיי האמריקנים ותרבותם. להיפך: הדבר תואם לחלוטין את הסיסמה הלאומית האמריקנית 'מהרבים אל היחיד', כמו-גם את העובדה שהתרבות האמריקנית הועשרה על-ידי תרבויות אתניות משגשגות שתרמו רבות לחיים האמריקנים - כל אחת בדרכה - הן בגשמיות והן ברוחניות.

"מובן שיהודים אינם מצויים בתחום המיסיונרי. חחנוכייה לא נועדה ואינה יכולה בשום אופן להביא אנשים לידי גיור. לעומת-זאת, היא יכולה - ואף עושה כן - להחזיר יהודים רבים אל שורשיהם היהודיים. אני אישית מכיר עשרות רבות של יהודים כאלה ששבו, ויש לי סיבה טובה להאמין שבשנים האחרונות, מאות ואפילו

אלפי יהודים חוו את הדלקת הניצוץ היהודי הפנימי שלהם בזכות ההדלקה הציבורית של חנוכייה בעריהם, בבירת האומה, וכו', כפי שהתפרסם בתקשורת.

"לסיכום: יהודים - בין באופן אישי ובין באופן קבוצתי - לא צריכים ליצור רושם כאילו הם מתביישים להראות את יהדותם, או שואפים להשיג את הערכת השכנים שלהם בכך שהם מסתירים את יהדותם. ולא-זו-בלבד, אלא שגיישה כזאת לא תבטיח את הזכויות שהם זכאים להן, ובכלל זה הזכות להדלקת חנוכייה ציבורית - מנהג שנתקדש על-ידי התקדים והמנהג עד שנהפך למסורת. "אני מוכרח גם להדגיש שאינני חושב שקהילה יהודית יכולה להתעלם מאחריותה לקהילות היהודיות אחרות בנושא כזה שאינו יכול להישאר מקומי, וחיבת להיות לו השפעה על יחסים קהילתיים ועל קהילות יהודיות אחרות".

## אור לגויים

בסיום המכתב המרתק, לאחר שפירט על מנהגים יהודיים נוספים המוקפדים בארה"ב, התייחס הרבי לטענת הקהילה במכתבם אליו כי נשיא ארה"ב לא השתתף בהדלקה בשנים מאחרות יותר.

הרבי: "העובדה היא שהנשיא אכן השתתף אישית בטקס, וממשיכים להדליק את החנוכייה באותו מקום מדי שנה. וביחס לשאלה מדוע לא הופיע אישית שוב - הדבר ניתן להבנה: לגבי נשיא ארה"ב, מביד מעט להשתתף בטקס ציבורי שבו לא ניתן לכבד אותו בהדלקת נר (מכיוון שאינו יהודי) - לכן בחר לשלוח את נציגו היהודים. "ניתן להבין גם מדוע נשיא ארה"ב אינו מחויב ללכת בעקבות קודמו בהתייחס לשאלה לאיזה הופעות ציבוריות הוא שואף להוסיף כבוד על-ידי נוכחותו. ושוב, הדבר העיקרי הוא שמסורת נקבעה ונשיא ארה"ב מצא לנכון לחנוך אותה. מפתיע אותי

שנציגך לא הזכירו זאת, כאשר הנושא עלה לדיון בקהילתכם".

הרבי הוסיף: "מסיבות טכניות, משלוח מכתב זה התעכב. בינתיים קיבלתי דיווחים מערים ועיירות רבות בארה"ב, שהדליקו בהן חנוכיות במקומות ציבוריים ללא כל תקלות. ולהפך, הטקסים זכו להשתתפות רבה ושימשו מקור השראה ליהודים כמו לגויים".

לסיום כתב הרבי נקודה חדה וחשובה: "קשה לתאר שלאחר מה שקרה בגרמניה ההיטלריסטית, יש מספר יהודים שעדיין מעלים על ליבם את הרעיון שאם יימנעו מהתבלטות ככל האפשר ויסתירו את יהדותם, יזכו להשיג את אהדת שכניהם הגויים, בעוד ההשקפה ההפוכה זוכה להכרתם של הרבה יותר אנשים. חוץ מזה, אנטישמיות ודעות-קדומות אינן דורשות שום סיבות חיצוניות, אלא שהרחבה בנושא זה תהווה סטייה גדולה מדי מהנושא העיקרי שלנו".

## תמיכה לא צפויה

המאבק בטינק, וההתייחסויות המפורטות של הרבי למתחולל במהלכו, היה הראשון וסולל הדרך לשלוחי חב"ד במאבקים דומים שניבטו בהמשך במקומות אחרים. הרבי הדריך את השלוחים כי אם ייקלעו למאבק סביב הצבת החנוכיות, שיעזרו במכתבים שכתב בנושא בעת שפרצה פרשיית טינק. על סיומה של הסאגה בטינק מספר הרב מרדכי וייס, שליח חב"ד במחוז כיום: "בשנת תשמ"ח (1988) עברתי ליד בית מסוים בטינק ולמרבית הפלא על חלון אחד עמדה חנוכייה ואילו על השני - סמל נוצרי. הדבר עורר את פליאתי ונקשתי בדלת.

"התברר לי שבבית גרה אישה יהודייה שבעלה גוי. בהמשך התפתחו בינינו יחסים ידידותיים. שנים אחדות לאחר-מכן הבעל נבחר לוועד הקהילה הכללי, ואז ניצלת את



אפילו באושוויץ. חנוכייה במחנה ההשמדה





ניצחון המנורה. טקס הדלקת חנוכייה ציבורית

ואז יש להצניעה. את השלוחים ייצג בדיון עורך דין מפורסם, נתן לוין.

הקו העיקרי שבו נקט לוין במשפט היה, שבשונה מטענת העותרים החנוכייה אינה מוצג דתי משום שיש בה גם אלמנטים כלליים, והיא מהווה סמל לניצחון המלחמה והחירות מהתרבות היוונית, כפי שמאריך הרבי במכתבו לנשיא הפדרציה בטינק.

לוין טען, שהנוצרים מציבים סמלים משלהם בחוצות הערים ומכאן שאין פסול בשימוש בחפץ מסוים למטרות דתיות, וכי העילה לשימוש בו אינה הופכת אותו למוצג דתי. בית המשפט קיבל את עמדת חב"ד ובכך ביטל את פסקי הדין של בתי המשפט המחוזיים, כשהוא מתנה את ההיתר בכך שהחנוכייה תודלק בחגיגה מיוחדת כדי לבטא את המסר הכללי של החירות, שאינו עומד בסתירה לחוק הפרדת דת ממדינה. בית המשפט אף חייב את התובעים בהוצאות המשפט וגם שכר טרחה לעורך-הדין מר לוין, שעבד בהתנדבות.

בחנוכה תשמ"ג (1982) הודלקה בפייטסבורג, לאחר הניצחון המהדהד, החנוכייה הציבורית הראשונה באישורו של בית המשפט העליון ובארגון עיריית פייטסבורג. אולם בכך הפרשיה עדיין לא הגיעה לסיומה. באותה שנה התמודד על ראשות העירייה אחד מעורכי הדין שייצגו את הארגונים שלחמו בהצבת החנוכייה, ונבחר לראשות העיר. בשנה שלאחר מכן הודיע כי לא יסכים להציב חנוכייה מטעם העירייה, ואף לא מטעם חב"ד. "בית המשפט העליון התיר לעירייה להציב חנוכייה", נימק, "אך הוא לא חייב את הצבתה".

גם הרב שלום-בער קלמנסון, שליח חב"ד בסינסינטי שבאווהיו, נתקל בהתנגדות מצד גורמים דומים בעירו להצבת חנוכייה מרכזית. המאבק בסינסינטי החל מתשד"מ (1984), ופשט

ההזדמנות לשיחה על האפליה השוררת בעיר. הסברתי לו עד כמה איננה הוגן שהם יכולים להציב נורות על גבי עצים ולקבוע שלטים בספריות, ואילו אנחנו היהודים איננו רשאים להציב חנוכייה בשטח ציבורי.

"האיש הסכים איתי, ובשלב זה התברר שהוא-עצמו תומך בהצבת החנוכייה, אבל דווקא אשתו היהודייה מתנגדת לכך. בסופו-של-דבר הוא שהכריע. החנוכייה הוצבה במקום ציבורי בעיר. הוא העלה את הנושא להצבעה בוועד הקהילה, אמר מה שאמר לפני חברי הוועד, ובהצבעה שהתקיימה בסיום הדיון, הרוב תמך בהצבת החנוכייה. מאז החנוכייה מוצבת בעיר מדי שנה".

## מאבקים נוספים

חששו של הרבי, כי ההתנגדות בטינק תוביל בסופו של דבר לכרסום במעמד היהדות במקומות נוספים בארצות-הברית - התאמת. הרב ישראל רוזנפלד, שליח חב"ד בפייטסבורג, שחפץ באותה שנה להציב במרכז עירו חנוכייה ציבורית, נתקל בקשיים מצד ארגון שטען כי הדבר נוגד את חוקת ארצות הברית שיש להפריד את הדת מן המדינה. בפייטסבורג לא הסתפקו העותרים בהתנגדות ובדיאלוג אלא פנו לקרב משפטי נרחב.

שליחי חב"ד בפייטסבורג נתבעו בבית המשפט המחוזי בטענה שהם מפריים את חוקת הפרת הדת מהמדינה. בדיון שהתקיים בנושא ניצחו התובעים, אולם בתוך זמן הגישו ערעור לבית המשפט העליון, ובכך דה פקטו הפכו את הסוגייה מבעיה מקומית-עירונית של פייטסבורג לבעיה לאומית רחבה וכוללת. הדיון בבית המשפט היה מרתק. במרכזו עמדה השאלה האם הצבת החנוכייה הציבורית משתייכת לדת





אפילו הנשיא השתתף. הדלקת החנוכייה המסורתית במדשאת הבית הלבן בושינגטון



סמל יהודי. אירוע חנוכה של 'Green', ארגון נוער חב"ד לבני הנוער היהודים ברחבי העולם

דבר לבית המשפט העליון. ברב קלמנסון הוטחו האשמות שונות. לדוגמה שהוא מעגדד קבוצות נאו-נאציות וכדומה, בניסיון למנוע ממנו את הצבת החנוכייה. כל חוק עזר שיכלו להשתמש בו בשביל לנסות לתבוע שוב, הגיע לידי שימוש בידי עורכי הדין של העירייה והארגונים הרפורמים.

לשיא הגיע המאבק בשנת תשס"ד (2004), אז חרף ניסיונות מביכים של המתנגדים למנוע את הצבת החנוכייה באמתלות מרחיקות לכת, ניצח הרב קלמנסון באופן סופי, ומתנגדיו נאלצו לשלם סכומי כסף גדולים. מאז חדלו ניסיונות ההפרעה במדינה, הנחשבת למעוז רפורמי מרכזי בארצות הברית, נגד החנוכייה.

## "להודות ולהלל"

במרוצת השנים, כאמור, התקיימו מאבקים דומים בשורה של ערים בארצות הברית. כך בין היתר בגרנד-רפידס שבמישיגן, באטלנטה שבג'ורג'יה, ובגרייטניק שבלונג-איילנד. בזו האחרונה התחולל ניצחון גדול, כשאפילו לא היה צורך לגשת לבית המשפט. ברוב המקומות, התקדימים המשפטיים שנקבעו בסינסינטי היו קרקע פורייה לניצחון. בכל שנה ושנה קמות החנוכייה הציבוריות וחוזרות ומספרות את סיפורם של הנרות; סיפורן של מיליוני נשמות שהתעוררו; סיפורם של שלוחי הרבי בכל אתר ואתר המשקיעים מאמצים עילאיים בכדי להדליק את האור. ■

ולבש צורה במשך כעשרים שנה, מול גורמים שונים, עתירים בתקציבים ובעורכי דין מן השורה הראשונה. בכל שנה מחדש נדרש להתייצב בבית משפט ולנסות חרף התחזיות הקודרות וההערכת המומחים כי הדבר חסר סיכוי, להשמיע את נימוקיו. בכל שנה זכה. "עורכי הדין שלי", סיפר הרב קלמנסון לימים, "היו סקפטיים באופן קבוע, ולא האמינו שנגצח בדיונים הללו. ולמרות כל זאת, זכינו פעם אחר פעם. אין לי שום הסבר בדרך הטבע לנס הזה, אלא זו ברכת הרבי, שהעניק לנו גיבוי והכוונה לאורך הדרך".

גם הרב קלמנסון גייס למאבק את עורך הדין נתן לוין. לוין היה פסימי בתחילה לגבי סיכויי ההצלחה. החלטת העירייה בפייטסבורג, לאסור את הצבת החנוכייה, חרף החלטת בית המשפט כי הדבר אפשרי, הובילה אותו לטעון כי לדין בבית המשפט למעשה לא תהיה כל משמעות בסינסינטי, אם העירייה עצמה מתנגדת לחנוכייה. את הרב קלמנסון הטיעון הזה לא הרשים. הוא הציע להתמקד בחוק 'חופש הביטוי' הקיים בארצות הברית, שעיקרו הוא שמותר לאדם להביע את דעתו בכל צורה שהיא, בכל מקום שהוא, ולטעון

שהחנוכייה היא הבעת דעה, ויש לחב"ד זכות כאזרחים להביע את דעתם בהצבתה, גם אם העירייה אינה מעוניינת בכך. עורך הדין לוין, שבתחילה דחה את הרעיון מכל וכל והפריך אותו, ביקש אחרי לחצים לחשוב על הדברים, וכעבור כמה ימים הודיע כי אכן יתמקד בטענה הזו.

בסופו של דבר, דווקא הרעיון החדש של הרב קלמנסון הוא שהביא את הניצחון בדין. זאת כיוון שעורכי הדין מטעם העירייה, שהיו משוכנעים כי לוין יציג את הכרעת בית-המשפט-העליון בנוגע להפרדת דת ומדינה, ובזה התמקדו טיעוניהם המנומקים, לא התכוונו לטענות דווקא על עיקרון "חופש הביטוי". תקופה ארוכה של דיונים מתישים עברה על חב"ד בסינסינטי באותם ימים, כשהמתנגדים אינם מרפים. באחת ההזדמנויות בבתי המשפט השתמש הרב קלמנסון בזיכרונות החסידים ברוסיה הסובייטית, שנאלצו בצר להם להדליק נרות חנוכה בתפוחי אדמה, כדי לטעון שכמו שלא יעלה על הדעת לומר שתפוחי האדמה הפכו בשל כך לחפץ דתי בהכרח, כך גם חנוכייה. דוגמה נוספת הציג הרב קלמנסון, שאיסור הצבת החנוכייה כמוהו לומר שאסור לו להתהלך ברחובות כי הוא רב המייצג את הדת.

באותה שנה הוציא השופט, שאגב היה יהודי, פסק דין זמני המאפשר את הצבת החנוכייה עד לדיון מורחב בעתירה. מאז התגלגלו הדיונים במשך עשרים שנה, כאמור, כאשר הרב קלמנסון מנצח בכל שנה מחדש, עד לערעור בשנה שלאחר מכן. הסאגה בסינסינטי הגיעה גם היא בסופו של





# "למה הם מתנגדים שאלמד בישיבה?"



מאחורי הדאגה  
לעתיד התעסוקתי  
שלך, מסתתר  
פחד שתתרחק  
ותתנתק מהם.  
זה הזמן לכבד  
אותם עוד יותר

שמי עידן. אחרי הצבא התקרבותי ליהדות ואני רוצה להתחזק וללמוד בישיבה. ההורים שלי מתנגדים, וסבורים שאני צריך להשקיע יותר בפן התעסוקתי ולבנות קריירה. איך עלי להתמודד עם הקונפליקט הזה?

שלום, עידן.

השאלה מורכבת. מצד אחד, אתה כבר נמצא בגיל עצמאי, אחרי צבא, וכבר מודע לכובד האחריות של החיים. סמכו עליך בקבלת החלטות מורכבות, ויש לך זכות בחירה לגבי אורח החיים שלך. מצד שני, ישנה חובה הלכתית של כיבוד הורים, שהיא גם חובה מוסרית. מעבר לכך, נמצאת עננת המתח והלחץ שלא מרפה ואף משרה אנרגיה לא נעימה בבית ובמשפחה.

אני חושב שהרצון שלך לכבד את ההורים ולא לעשות משהו בניגוד לרצונם הוא נפלא. אבל אני חושב שבמבט מעמיק יותר, מה שההורים שלך מבקשים זה בעצם שלא תתנתק מהם. בתהליך של חזרה בתשובה צפויים חששות רבים מצד בני המשפחה,

יש הרבה חוסר וודאות וגם סטיגמות ודעות קדומות לגבי חוזרים בתשובה.

לכן, עליך להראות להורים שלא רק שאתה לא מתנתק מהם ומהמשפחה, אלא דווקא מחזק את הקשר עם כולם. אומנם בחרת בדרך שלך, אבל אין זו קריאת תיגר והתנתקות, אלא חיבור ואחדות. ככל שתחזק את הקשר המשפחתי תוכל לצמוח לדרך חופשית שבחרת לך. ההורים שלך אינם נגד המסורת, ולכן אני מזהה כאן חשש פסיכולוגי יותר מאשר תעסוקתי.

אני הייתי מציע לך להקשיב ללב שלך. האם אתה מעוניין באמת ללמוד תורה ולהתפתח מבחינה רוחנית, ולכן אתה רוצה ללכת לישיבה, או שאתה רוצה לברוח מהעיוותים בבית?

כמובן, ללימודים בישיבה עד הנישואין יש ערך חשוב, כדי שתוכל לבנות בית על אדני התורה, עם יסודות יציבים מבחינה רוחנית. לאחר מכן תצטרך לצאת אל החיים ולהביא את האור הזה אל תוך העולם, אל האנשים סביבך והמשפחה הגרעינית והמורחבת. לכן, אם כבר יש בידך מקצוץ - נסה לשלב בין השניים.

ההורים שלך צריכים לראות שהעובדה שאתה הולך ללמוד בישיבה לא תהפוך אותך לאדם נזקק שתלוי באחרים, שאיננו מסודר כלכלית ולא מצליח לסיים את החודש. ההיפך; תראה להם שאתה אדם אחראי למעשיך, שעושה את צעדיך מתוך תבונה וחשיבה קדימה, וזו עבודת השם האמיתית שלך. •

# פודקאסט



## הרב גמסון:

היום אני רוצה לדבר עם הרב על תופעה שהולכת ומתגברת בשנים האחרונות. רבים נוטים לדבר על תורת החסידות בערכים של פסיכולוגיה. תחילה רציתי לשאול מהיכן זה מגיע? מדוע אנשים רואים איזושהי הקבלה בין החסידות לפסיכולוגיה?

## הרב דוברוסקיין: הסיבה

לכך שאנשים קושרים בין

כדי לתת לאדם כלים להכיר את הנפש האלוקית שבתוכו, כיצד לפתח יראה ואהבה כלפי הבורא ולהכיר טוב יותר את החלקים השונים בנשמה.

זו הסיבה שהחסידות נתפסת אצל רבים כ'תורת הנפש', שכן היא מלמדת חילה עוסקת בחלק הנסתר באדם, בנפש. ויש בזה מן האמת.

פעם נסע רבי יוסף יצחק מליובאוויטש ברכבת והיה עד

## {מהפכה רוחנית}

### הרב גמסון: אני רוצה

לחדד את הדברים. מה יש בתורת החסידות שאין בתורת הקבלה או בספרי מחשבת ישראל העוסקים בתורת הסוד ובנפש האדם? מה מייחד את העיסוק בנפש האדם בתורת החסידות על פני ספרים אחרים?

מגיעים למקום הזה. אם נפתח את כתבי האר"י לא נמצא אף נגיעה בנושאים הללו.

תורת החסידות ראתה לנכון מטרה הפוכה. אדמו"ר הזקן חרט על דגלו את הפסוק "כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו". החסידות מקרבת את הלבבות לעבודת השם, וזו מטרת הלימוד. החסידות פירשה את הדברים ביחס לנשמות ישראל, ולא רק כפי שהם בסדר ההשתלשלות.

תורת והקבלה מדברת על

## האם אפשר להפש פתרונות 'פסיכולוגיים' בתורת החסידות?



### הרב דוברוסקיין: ראשית,

תורת החסידות מדברת אל האדם ונוגעת בכל סוגי האנשים, בכל הזמנים. צריך פשוט להתאים את האדם והמצב הנפשי בו הוא נמצא לפרק מספר התנאי שיעזור לו במקום בו הוא נמצא.

בנוגע לשאלתך, יש הבדל מהותי בין תורת הסוד והקבלה לבין חסידות. תורת הסוד מסייעת לנו להבין את המפה האלוקית של 'סדר ההשתלשלות' - המבנה הרוחני שבו נברא העולם. באמצעותה האדם יבין מה מתרחש בעולמות העליונים. המקובלים ואנשי תורת הסוד לא שמו להם למטרה לפתור בעיות והתמודדויות של הנפש הבהמית והיצר הרע. הם כלל לא

לזיכוח בין נוסעים יהודים האם היהדות מאמינה בשיטה הסוציאליסטית או בשיטה הקפיטליסטית, כאשר כל צד הביא הוכחות לשיטתו מדברי חז"ל. הם פנו אל הרבי ושאלו לדעתו.

הרבי השיב כי התורה והבורא מאוחדים זה בזה, וכל מה שיש בעולם שורשו הוא בתורה ובבורא. מכיוון שהתורה היא חלק מהאין סוף שהוא תכלית הטוב, כך גם כל דבר טוב בעולם יש לו שורש ומקום בתורה.

אגדות התלמוד עוסקות לרוב במידות הנכונות שהאדם צריך להקנות לעצמו בדרך ארץ, ובמידה גבוהה יותר עוסקות

חסידות לפסיכולוגיה היא בגלל העיסוק המוגבר של החסידות בנפש האדם.

ספר הזוהר הקדוש מציין שלתורה ישנם שני חלקים: החלק הנגלה והחלק הנסתר. בחלק הנגלה התורה עוסקת ברובד החיצוני של ההוויה ושל האדם. כיצד להתנהג בחיי היום-יום עם ידיו, רגליו ופיו - הכלים המעשיים של האדם. רובו של ספר ההלכה 'שולחן ערוך' עוסק בכלים המעשיים הללו.

תורת החסידות שייכת לרובד הנסתר של ההוויה ושל האדם, ברובד הנפשי. היא באה לעולם



פודקאסט





מהחשיכה. וכאמור במשל, המלך מוכן לוותר על האבן היקרה ביותר כדי להציל את בנו היחיד. אבל זו איננה מהותה של החסידות, שחותרת בעיקר לעבודת המלך עצמו.

האם התניא הוא ספר טיפולים? הוא גם ספר טיפולים, כשם שאנו מוצאים בתלמוד שלל עצות בתחומים שונים: שלום בית, עסקים, אסטרטגיות מלחמה ודרכים לשיפור המידות. התורה היא מקור הטוב והיא שלמות הכול. כך גם ספרי החסידות.

אני רוצה להוסיף משהו. כאשר לאדם מתעוררת בעיה מסוימת, ולא משנה באיזה תחום, הצעד הראשון הוא לחפש את העצה שכתובה בתורה. לכל דבר יש תיקון ותרופה בתורה, עלינו רק למצוא היכן זה כתוב בספר התניא או במאמרי חסידות, אבל הכול נמצא שם.

לצד זאת, יש לגשת לאנשים שהתנסו בפרקטיקה של הדברים ולקבל את הטיפול או העצה הנכונה, אבל להשתית את הכול על יסודות התורה, שהיא "תורה תמימה, משיבת נפש". יש בה את הכול והיא משיבה את הנפש של האדם למקום הנכון ובאופן הנכון.

**הרב גמסון:** נאחל לכולנו שלא נזדקק לעסוק בדברים שהם היפך הטוב, ושנראה רק בריאות טובה בגוף ובנפש.

נשתמש ברעיונות האלו כדי לשפר את חיינו?

### {מה קרה ליהלום?}

**הרב דוברוסקין:** ישנו משל ידוע מכן המלך שחלה, והתרופה היחידה שנמצאה היא שחיקת היהלום שבכתר המלך ודילולו במים כדי להזליף לפיו לפחות טיפה אחת מהתמיסה, גם במחיר בזבז היהלום היקר.

בנמשל, אם ישנו יהודי 'חולה' אחד שהחסידות תוכל להעניק לו עזרה במצבו הנפשי - אז בהחלט ניתן להשתמש בזה. האם זו הבשורה של תורת החסידות?



לאו דווקא. המטרה שלה היא להאיר את האדם מבחינה רוחנית, ולגרש את החושך הפנימי שורר בתוכו.

**הרב גמסון:** האומנם יש כאן בשורה פסיכולוגית?

**הרב דוברוסקין:** בימינו אנשים סובלים בעיקר ממגפות רוחניות, מבעיות נפשיות ומהתמודדויות סביב מהות החיים. בוודאי שהחסידות יכולה לעזור לאדם כזה לצאת

ה'נפש הבהמית' - שזו בעצם מערכת מקבילה ו'בעייתית', שמרוכזת בעצמה ולא בקדושה.

### הרב דוברוסקין:

בהחלט, תורת החסידות עוסקת רבות בשכל והרגש של ה'נפש הבהמית'. ניתן למצוא זאת בפרק ג' ר"ו בספר התניא ובמאמרים אחרים, שעוסקים במלחמת הנפשות בתוכנו וכיצד להשליט את המוח על הלב. החסידות דנה בנפש האדם מאחר וכל העולמות הרוחניים נוצרו עבור האדם.

מטרת המערכת האלוקית של הספרות היא האדם. כל מה שנברא בעולם הוא עבור

מושגים הקיימים בעולמות רוחניים ובספרות רוחניות, ולעומת זאת החסידות מבארת את אותם מושגים כאמצעי להבנת התהליכים המתרחשים באדם.

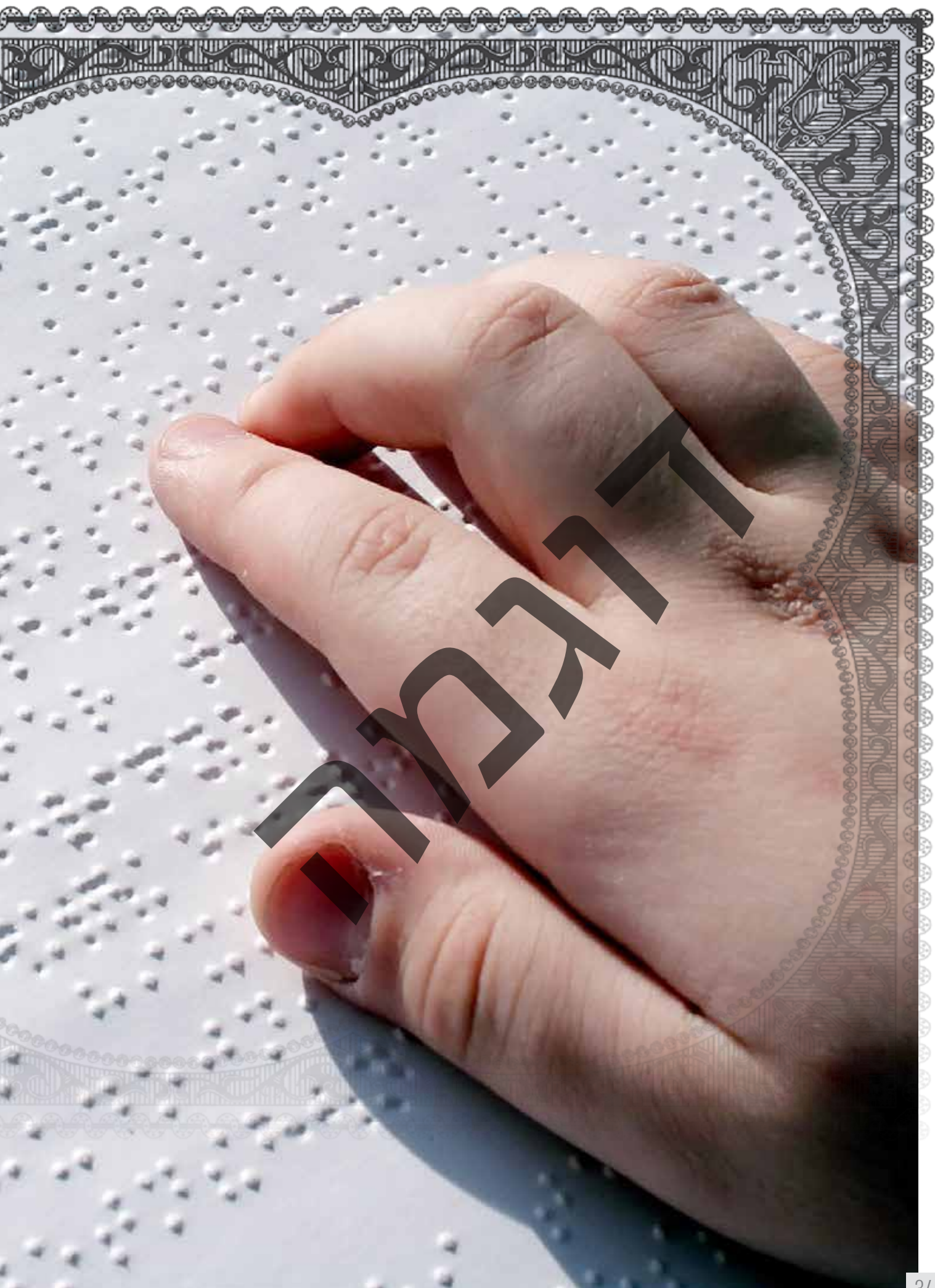
במאמר חסידות מאת הרבי מליובאוויטש מבואר, שכאשר יהודי מגיע לתבונה או לעשייה בזכות לימוד והתבוננות במה שלמד על העולמות הרוחניים והספרות, אותן ישויות רוחניות מזדככות ומתעלות בזכות היהודי. כלומר, יש פה היפוך של ההיררכיה. בני האדם אינם נחותים ביחס לישויות הרוחניות,

## בתורה יש הכול, והיא משיבה ומרפאה את הנפש של האדם

כי אם ההפך - אנחנו מעליהן, והן שואפות שנשתמש בידע הקשור בהן כדי להביא תועלת לעבודת ה' שלנו.

### {המטרה: להאיר}

**הרב גמסון:** אם אני מבין נכון, החסידות עוסקת ב'נפש האלוקית' של האדם שהיא הפן הרוחני שבו. הנפש הזו מייצגת מערכת שלמה של שכל ורגש. ברגע שאנו מנתחים את מנגנון הפעולה שלהם, ניתן להשליך זאת גם על השכל והרגש של





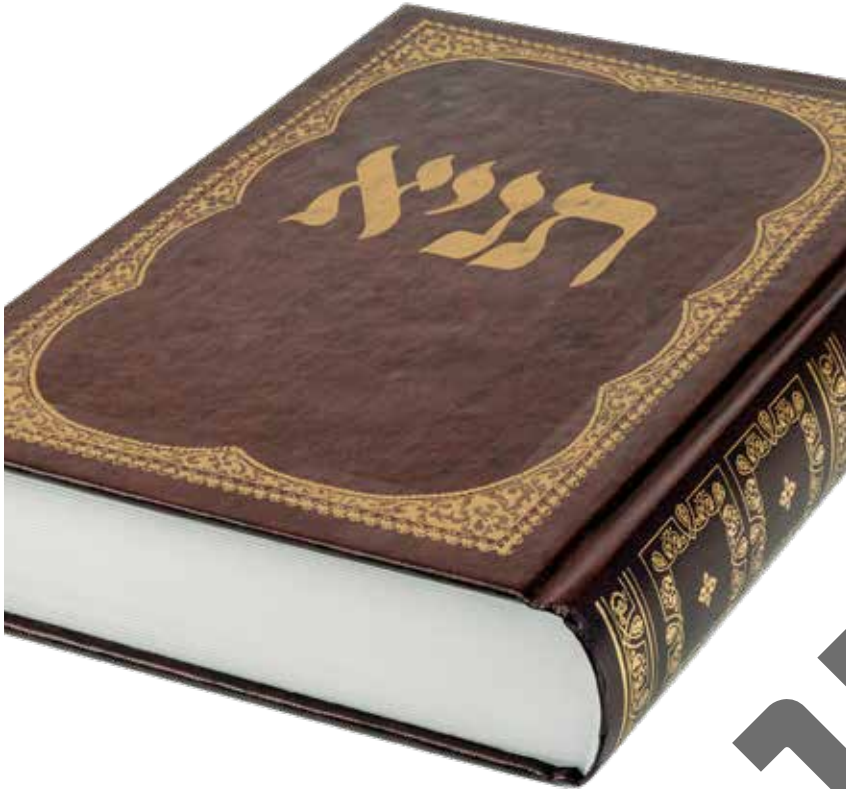
# תניא

التقاط الأقوال تانيا

מעולם אחר

ספר היסוד של חסידות חב"ד נלמד על ידי המונים בכל העולם, בשלל דרכים יצירתיות ופורצות דרך • ה'תניא' בכתב ברייל, התקצירים שמתפרסמים בפייסבוק, הכלכלנים וחברי הכנסת שמנויים ב־100 קבוצות ה'וואטסאפ' של מבאר התניא, הפודקאסטים התמציתיים של הרב מקריית מלאכי, וגם סיפורו של התניא בערבית

ישראל באום



” איך אפשר להכניס איל גדול כל-כך בספר קטן כל כך? בתמיהה זו הביע רבי לוי יצחק מברדיצ'ב, חברו של רבי שניאור-זלמן מלאדי, את התפעלותו מספר 'התניא' החדש שהפציע בעולם היהודי בשנת תקנ"ז (1797). בשורות הבאות נסקור יוזמות מקוריות במיוחד להפצת רעיונות התניא, שיוצרות פרפרזה משלהן לאמירה של רבי לוי-יצחק: איך אפשר לתרגם ספר גדול כל כך, למדינות כה חדשניות.

למעלה ממאתיים ועשרים שנים חלפו מאז יצא ספר התניא ממכשש הדפוס, ודומה שבשנים האחרונות תפוצתו שברה שיאים. המונים, בכל העולם ובכל שפה, מבקשים ללמוד את יסודות החשיבה החסידית של בעל התניא. הרעיונות של ספר התניא נלמדים מספרי עזר מגוונים, משיעורים מקוונים ובעוד שלל אמצעים מקוריים. במובנים רבים, ספר התניא הוא חיבור פוקח עיניים. זה איננו עוד ספר מחשבה המטפל בסוגיות מגוונות בעולם האמונה היהודי. זה ספר שסולל דרך שלימה בפני הקורא בו, ומאיר את הגישה לחיים היהודיים באור אחר. ויש אוכלוסייה שעבורה הדימוי הזה תורג בהרבה ממשמעותו המקובלת.

## אור בעיניים

לפני שנים מספר צלצל הטלפון בארגון מסיל"ה - מכון ספרי יהדות לעיוררים, שמנהל אברהם לביא. על הקו הייתה נערה עיוורת מחיפה. "התחלתי להתקרב לתורה ולמצוות", סיפרה, "אבל אינני מצליחה למצוא ספרי יהדות".

הספרן הראשי, הרב אריה בן דוד, שלח אליה ספרי יהדות בסיסיים. אחר-כך הוסיף גם את ספר התניא, שתורגם לפני יותר מ-20 שנה בידי צוות המכון. "הספר נתן לה הבנה משמעותית מאוד על התורה והמצוות", אומר הרב בן-דוד, "וחיזק אותה בדרכה החדשה. לימים הפכה למרצה שמשפתת בספורטה, וכיום משמשת עובדת סוציאלית", הוא אומר. עם הזמן, ה'תניא' תורגם גם לכתב ברייל ברוסית.

לביא מספר שתרגום התניא נולד מתוך פניות רבות. "כל השנים עסקנו בהוצאה של ספרים בכתב ברייל, זה התחיל בספרי יסוד הבסיסיים ביותר, סידורי תפילה, תנ"ך, מפרשי התנ"ך, המשנה ומפרשיה, התלמוד ומפרשיו, ועוד ועוד. אחר כך גלשנו הלאה לספרי קריאה. ברוך השם, הספרייה הולכת וגדלה.

"כל הזמן יוצאים לאור ספרים חדשים, ואנחנו משתדלים כל הזמן לספק לקוראים את מה שהם צריכים. ראינו זכות וחובה

למפל בזה. אנו מודים לה' על הזכות שנפלה בחלקנו, להפיץ חסידות בתחום שלא היה עד אז". יצויין כי בשנת תש"א (1991) תורגם התניא לברייל, והרבי מליובאוויטש איחל ב'שיחה' מיוחדת ש'הלומדים בספר זה יתרפאו וילמדו תורה בשלמות, כולל תורת משיח, ושיזכו לגאולה השלמה".

## כלי חשוב

החיבור בין בוא הגאולה לבין לימוד ספרי חסידות איננו מקרי, כמובן. לפי המסורת החסידית, יש קשר הדוק בין השניים, ואף תלות של ממש. בהקשר הזה מפורסמים דברי הבעל-שם-טוב, שפעם עשה 'עליית נשמה' והגיע להיכלו של המשיח. הוא שאל את המשיח "אימתי קאתי מר?", מתי יבוא אדוני. ונענה: "לכשיפוצו מעיינותיך חוצה"; כשחוכמת החסידות תופץ בעולם היהודי. כמה 'חוצה'? אמיר אודנץ שוחח פעם עם ידיד והשיחה התגלגלה לעובדה שאמיר מחזיק בחשבון פעיל ברשת החברתית פייסבוק. "נו, למה אתה לא מנצל אותו לקדושה?", דחק בו איש שיחו. "יש לך כלי חשוב, השתמש בו!".

השניים נפרדו אבל אמיר נותר מהורהר. הוא החליט להרים את הכפפה. מדי יום הוא מפרסם תקציר מ'שיעור התניא היומי' שנלמד במסגרת החת"ת - מסלול לימוד קבוע של חומש, תהילים ותניא לפי תקנת רבי יוסף יצחק שניאורסון מליובאוויטש.

המחזור השנתי בתניא מתחיל ב"ט בכסלו. התגובות החמות לא איחרו מלהגיע. "אנשים היו מגיבים לי לפוסט ומברכים אותי, וכשלפעמים הייתי מאחר בעלעלה של התוכן היו מגיעות אליי בקשות ושאלות מתי כבר יעלה התניא היומי. עם הזמן, הרחבתי את מעגל ההפצה ועברתי לקבוצות וואטסאפ. כיום יש לי עשר קבוצות עמוסות, שדרכן נחשפים בכל יום אלפי אנשים ל'תניא' היומי".

## פני ברק ועד קניה

זה לא פרוייקט התניא היחיד בוואטסאפ. מפעל חייו של הרב יקותיאל גרין ז"ל מכפר חב"ד היה הנגשת החסידות להמונים. הוא היה תלמיד חכם ומרצה נודע בתורת החסידות. לפני כארבעים שנה הוציא לאור חוברת בשם 'משכיל לאיתן' ובה סיכם את שנים-עשר פרקי התניא הראשונים. הרבי מליובאוויטש עודד אותו להתמיד בכך ולהוסיף ב"הפצת המעיינות", והוא הוציא לאור סדרת ספרים המבארת את כל ספר התניא, וכן עוד ספרים רבים בחסידות. לפני ארבע שנים פנו אליו בני משפחה בבקשה לשתף אותם ברעיונות פרי עטו.

הרב גרין נעתר והחל לשלוח להם מדי יום טקסט קצר על התניא היומי. הרעיונות שכתב התגלגלו והגיעו מחוץ לקבוצה המשפחתית, ואנשים התחילו לבקש להצטרף לרשימת התפוצה היומית. "אבא





תרגום את התניא לערבית (בתמונה במימין). הרב דוד בוסקילה בראיון שהעניק בתשס"ז. צילום: אלי קאהן

היומי'. קודם פטירתו הפציר מבני המשפחה להמשיך במיזם חשוב זה. ואכן, 'היום בתניא' ממשיך להישלח אללפי חברים דרך קבוצות וואטסאפ או דרך המייל. לקראת י"ט כסלו, ולכבוד יום הולדתו של הרב גרין שיחול בסמיכות ל"ט כסלו, מתרחב המיזם ל'היום בתניא' - בתרגום לאנגלית.

## לשבור את הטומאה

אחת הווריאציות המיוחדות של ספר התניא הוא התרגום שלו לערבית. מאחוריו עומד סיפור מרתק.

אחד משליחי חב"ד במרוקו, הרב יהודה לייב רסקין, הציע במכתב לרבי רעיון - לתרגם את התניא בערבית. ממזכירות הרבי התקבלה הרשות, בתנאי שהתרגום יהיה איכותי. כך איתר השליח את הרב דוד בוסקילה, שהיה מפקח מוסדות 'אוצר התורה' במרוקו ובפריז ומחבר סדרת הספרים 'מנחם משיב נפש' על התורה. פעם סיפר בראיון עיתונאי על קשריו ההדוקים עם שליחי חב"ד במדינה. "הם עשו נפשות ליהדות, פשוטו כמשמעו. היו הרבה מאוד אנשים רחוקים. הם חינו אותם לחסידות, לתניא ועוד".

לימים סיפר הרב בוסקילה איך הגיב להצעה: "בתחילה היססתי. אמרתי לו:

## אלפי מנויים במאה קבוצות וואטסאפ מוסיפים לקבל את ביאור התניא של הרב גרין בכל יום, בהם רבנים, חברי כנסת, כלכלנים ואישיים מפורסמים

מפורסם. יום אחד אבא קיבל תמונה מאדם עטוף בטלית המצולם ליד חנוכייה. התברר שהוא בן לשבט מקניה, הטוען למוצא יהודי".

עד רגעיו האחרונים (נפטר בחודש אדר ב תשפ"ב) דאג הרב גרין למפעל ה'תניא

היה אדם לא צעיר, מספרת בתו. "הוא היה בשנות השבעים לחייו, ולמרות זאת למד את רזי הטכנולוגיה ובהמשך לימד גם אותנו איך לפתוח קבוצות נוספות ולצרף אליהן עוד לומדים.

"אבא היה בוחר רעיון מתוך התניא היומי, מתמקד בו ומבאר אותו. לפעמים הקטע הנלמד ארוך מכדי שיתאים למסגרת של קריאה בוואטסאפ. אבא עבד על זה זמן רב, והכין ביאורים לכל יום מימי השנה, גם למסלול לימוד של שנה פשוטה וגם לשנה מעוברת. לפעמים היה עובד מספר ימים רצופים, והיה מותש מהמלאכה, אבל הידיעה שאנשים רצו ללמוד וציפו לקבל את הקטעים האלו עודדה אותו להמשיך. לא רק בכתיבת החומר אבא השקיע, אלא גם השיב בסבלנות אין קץ לאנשים שפנו אליו בשאלות על הקטעים וביקשו ללמוד עוד. והיו רבים כאלו".

ביאורי הוואטסאפ של הרב גרין הפכו לפופולריים מאוד, והגיעו למאה (!) קבוצות שבכל אחת מהן מאות משתתפים, ממגוון רחב של קהלים, בהם בכירים במשק, חברי כנסת ועוד. "יש ראש ישיבה מוכר מאוד במגזר הליטאי", אומרת הבת, "שהנכד שלו התבקש על-ידו לבוא בכל יום ולהציג בפניו את הקטע היומי. גם בכיר מאוד במגזר הכלכלי נמנה עם שומעי לקחו, לצד מזרחן



התניא התמאר של הרב גרין צילום מסך

## הרב יעקב שוויכה: "בשמחת תורה הייתי חולה בקורונה. רקדתי סביב השולחן בבית, כשבידי חומש ותניא. משם נולד הרעיון ללמד 'תניא' בשיעורי אודיו"

### יוזמה שנולדה מבדידות

בשמחת תורה לפני שנתיים הרב יעקב שוויכה, מרבני קריית מלאכי וישיבת חב"ד בכפר חב"ד, היה בביתו לאחר שחלה בקורונה. "סבלתי מהמחלה, אבל יותר מכך כאב לי לחגוג את החג לבד בבית, בלי עלייה לתורה, בלי הקפות ובלי מניין - דבר שקשה היה לי לשאת", הוא מספר.

הוא התעודד כשזכר בתיאור שמחת תורה בגלות של רבי לוי יצחק שניאורסון, אביו של הרבי מליובאוויטש, בבקתה עלובה בכפר צ'אילי שבקזחסטן. "אשתו, הרבנית חנה, תיארה ביומנה בציריות איך רקד עם ספר התניא סביב השולחן כ'הקפות', כאילו הוא היה עכשיו בבית הכנסת מוקף בבני קהילתו. החלטתי שגם אני אעשה כך. לקחתי חומש ותניא ורקדתי איתם וכך עשיתי הקפות. חוויית הריקוד עם ה'תניא' בבידוד הביתי

'תשמע, אני אף פעם לא למדתי תניא. איך אני יכול ככה לתרגם? צריך קודם כל ללמוד'. והוא ענה לי: 'זו לא בעיה; אנחנו נשב ונלמד יחד את התניא'. ואז נעתרתי מיד. לפני כל פרק ופרק היינו יושבים יחד ומכינים את הפרק כולו, ואחר כך עיינו בתניא מתורגם לצרפתית ונעזרתי בתרגום זה. זו הייתה הפעם הראשונה שלמדתי את התניא".

כשנשאל כיצד השפיע התניא עליו, הוא אמר: "אני אומר בלי שום גוזמה, שמי שלא למד 'תניא', לא יודע מה זה הקדוש ברוך הוא. הלא כתוב 'וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד'. באמת למדתי הרבה דברים. יש אמונה פשוטה שלכל אחד יש, שמאמין בקדוש ברוך הוא. אבל שהא-ל - הכול ממנו, שהוא מקיף כל עלמין וסובב כל עלמין, ומה המשמעות עבורנו - זה התחדש לי בתניא. לי בלימוד המשותף עם הרב רסקין, ולשאר היהודים - באמצעות התרגום. בכל פעם, בכל שיחה מוסרית, אני מכניס נקודות מהתניא, בכל מקום שאני נמצא.

"התווסף חידוש בעבודת האדם. אתה לומד ואתה מבין יותר טוב מה שאתה עושה. זה מה שהתחדש. כאשר אתה מתפלל, עושה מצווה, אתה מבין יותר ויותר את טיב המצווה, את התוכן של המצווה".  
האם יש חלקים קשים יותר לתרגום בתניא? נשאל הרב בוסקילה. "קשה לומר", השיב, "המורכבות נמצאת בכל מקום. ודאי שכל חלק הוא קשה, אבל השתדלנו להבין כל דבר. אם היו לנו שאלות? את השאלות שלי הרב רסקין פתר. הוא היה אדם גדול מאוד, תלמיד חכם מופלג שהסתיר את עצמו. הוא גם נתן שיעורים בתניא למבוגרים והתמצא בפירושים השונים".

שנים ארוכות נמשכה מלאכת התרגום של הספר כולו. בשנת תשד"מ (1984) זכה המתרגם להיפגש עם הרבי בחדרו שבברוקלין, ניו יורק. "הרבי שאל באיזו שפה אני מעדיף לדבר", שחזר. "בחרתי בלשון הקודש. הרבי היה מדבר איתי - ודמעות זולגות מעיניי. היה לי קשה. זה לא בן אדם, זה מלאך! מלאך ה'. אתה מסתכל ורואה איך המבט שלו על כל דבר הוא מבט רוחני, וכשהוא מדבר איתי - כאילו רק אני קיים בעולמו".

השיחה נמשכה חצי שעה. במהלכה אמר לו הרבי את המשפט שייחרת במוחו לאורך שנים ארוכות: "אתה יודע, שעל ידי התרגום הזה בשפת ישמעאל, בעזרת ה' זה ישבור את הטומאה של ישמעאל על ידי שנקדש את השפה הזאת בתרגום התניא".  
הרב בוסקילה: "הרבי שמח מאוד על התרגום. קשה מאוד לתאר את הדברים. צריך להיות צייר מומחה כדי לצייר את הגדולה והקדושה של הרבי".

הולידה בו יוזמה שזכתה להצלחה מסחררת: שיעור אודיו יומי בספר התניא. השיעור מופץ בפלטפורמות רבות.

בימים הבאים, אותם בילה הרב שוויכה בביתו מכורח הנסיבות הותירו לו עודף זמן למחשבה, וכיתרון האור מן החושך, דווקא מתוך החוויה האישית הלא נעימה שעבר - נולדה יוזמה שזכתה במהירות להצלחה מסחררת.

ב"ט בכסלו הקרוב ימלאו שנתיים ליוזמה המדוברת והרב שוויכה ותלמידיו יזכו לחגוג את סיום ספר התניא בפעם השנייה, במסגרת שיעור תניא יומי שהוא מעביר. אין מדובר בשיעור רגיל בספר היסוד של חסידות חב"ד, כמותו יש רבים בכל רחבי הגלובוס, אלא בשיעור וירטואלי, שמאזינים לו באדיקות למעלה מאלף בני-אדם מדי יום ביומו.

השיעור, שמנגיש את הלימוד היומי בתניא בשפה בהירה ונהירה כיד ה' הטובה על הרב שוויכה, מופץ בפלטפורמות דיגיטליות מגוונות, וייתכן שזה שיעור התניא היומי הגדול בעולם. "המטרה הייתה ליצור מתכונת של שיעור קצר, שבו יוסברו דברי התניא, בלי תוספות וסיפורים מסביב. פשוט להבין את התניא", מסביר הרב שוויכה. משך הזמן הממוצע של השיעור היומי הוא בין שמונה לעשר דקות, אך עיקר העמל הוא בהכנת השיעור: "אני יושב מדי יום להכין את השיעור, עם ספרי הביאורים על התניא, וצריך ללמוד ולעיין הרבה כדי שהדברים יהיו ברורים".

ההתחלה הייתה מאתגרת. הרב שוויכה רגיל משחר נעוריו למסירת שיעורים אך במתכונת אחרת, מול תלמידים או קהל מאזינים אחר. כאן הוא יושב מול מיקרופון בלבד. "אבל עם הזמן התחילו להגיע תגובות, ואתה מרגיש את קהל המאזינים", הוא אומר. ואכן התגובות מרגשות: ממש בדקות האחרונות התקשר אליי יהודי שהציג עצמו כירון מתל-אביב מאזין קבוע לשיעור, ושאל שאלות עמוקות על שיעור התניא היומי, בעניין ה'בידוד' שהאדם עושה בעולם - סוגיה שבה עסקנו בשיעורים האחרונים".

לא אחת הוא פוגש אנשים שמספרים לו כי הם מאזינים בקביעות לשיעור. כזה היה איש בכיר בציבוריות הישראלית, שפגש אותו השבוע וגילה לו כי הוא מאזין בכל בוקר לשיעור. "מורי ורבי", כינה האיש את הרב שוויכה. "התגובות של עמך ישראל נותנות את הכוח להתמיד במסירת השיעורים, על אף המאמץ הרב הכרוך במסירתם", משתף הרב. "כתוב שאדמו"ר הזקן שקל כל אות. לנו אין כלים למדוד דבר כזה, אבל אחרי שנתיים של מסירת שיעור יומי אני יכול לומר שחשתי את הרצף שאדמו"ר הזקן בנה בתניא. אין שום שורה מיותרת, כזו שנאמרה בדרך אגב. התניא הוא בניין, שבו עומק אין-סופי, ונדבך קשור בנדבך".





# מנת דחף של אור



החנוכייה  
מזכירה לנו את  
ה'מצת' הרוחני  
שהייה בבית  
המקדש והבעיר  
את הלבבות  
בהתלהבות של  
קרבה לבורא.  
אבל גם בנו  
הגחלת בוערת

והנה מנורת זָהָב כְּלָה וְגִלְגָּה על ראשה וְשִׁבְעָה נִרְתִּיָּה עֲלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצְקוֹת לְנֵרוֹת אֲשֶׁר על ראשה".

אם כן, תפקידה של מנורת המקדש היה להאיר. באופן פלאי, המנורה הדולקת מילאה בהתלהבות את עם ישראל על כל סוגיו. מנת דחף של התעוררות בעבודת הבורא. מי באהבה, מי בגבורה. כל סגנון זכה למיקסוס. הדלקת הנרות הייתה כמו זריקת ה'ריבה' לסופגנייה. היא הפכה את עבודת הבורא מ'משעממת' למלאת חיים ומתיקות. ...

את החנוכייה שלנו לא מדליק הכוהן הגדול, אבל מצד שני יש לנו שמונה נרות. הנר השמיני מייצג את האינסוף, את מה שמעל הטבע. את הרכיב הרוחני שיש בתוך כל בן ובת לעם ישראל שאותו שום כוח טבעי לא יכול לנצח.

הנר השמיני הוא נר של עוצמה נפשית, המחברת את האדם לבורא בכל מצב, תחת כל תרבות שלטת וכל משטר. את האור הזה הגלות לא הצליחה לכבות, והוא זה שיחזיר לנו את מנורת המקדש ואת ההתלהבות החסרה לנו כיום, והיא תהיה 'מותאמת אישית' כמו פעם.

מנורת המקדש הייתה מצת משוכלל, אוטומטי, שעשה עבורנו את העבודה והבעיר בנו את אש הקרבה לבורא. אבל הגחלת בתוכנו עוד בוערת. התבוננו בנרות החנוכה, ונסו לזהות אותה. ובעזרת השם, נזכה למנורת המקדש בגאולה השלמה. ●

ששליחי חב"ד מציבים במרכזי הערים ובצמתים, ואפילו על המכוניות. פתאום התחושה הקרה והזרה של הרחוב מתפוגגת. יש משהו מתעתע ברחוב. הוא מואר גם בלילה, אבל האורות האלה בוקעים משלטי חנויות ענקיים ומפנסי לד, שלא באמת רוצים להאיר אותנו. אלא בעיקר ללכוד אותנו, לקרוץ לנו לבוא ולהתמכר לתרבות הצריכה והשפע. כמה חומריות, כמה גשמיות.

תרבות זו היא צאצאית ישירה של תרבות יוון העתיקה, ההלניזם ששטף את המזרח התיכון ורק בארץ ישראל קמו לו מתנגדים עיקשים בדמות מתייתו ובניו. וזה המסר של החנוכייה: גם את הרחוב צריך להאיר. ...

הסיפור של חנוכה איננו שלם בלי הייצוג המקורי של החנוכייה, הלוא היא מנורת המקדש. נס פך השמן, שלא התכלה במשך שמונה ימים, סיפק חומר בעירה למנורת המקדש לאחר שחרורו מידי הכובש הסלואקי. החנוכייה מוצבת לזכר נס מנורת המקדש, שהייתה בעלת שבעה נרות, אבל נוסף בה נר כדי לסמל את שמונת הימים. מדוע מנורת המקדש הייתה בעלת שבעה נרות? אלו ייצגו את 'שבע המידות' - שבע דרכים שונות בעבודת הבורא: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד ומלכות. יש יהודים של 'חסד', שמצטיינים באהבה לבורא. יש אנשים של 'גבורה', שמתמקדים בהתגברות על היצרים שלהם. הנביא זכריה ראה במחזה תיאור של עם ישראל כמנורת זהב: "רְאֵיתִי

**פ** לא אוהב את חנוכה? כולם מחבבים את החג הזה, שעושה חם וטוב בלב (ובכרס). הנרות, הלבבות, הסופגניות הטריות בערבים הקרירים. חג של חוויה לכל אחד. במשפחה, במקום העבודה, הוא נמצא בכל מקום. הזיכרון זורק אותי אחורה, כשלושים שנה, לחורף קר בניו-יורק. הייתי תלמיד ישיבה בחצר הרבי מליובאוויטש, ויצאתי עם חברים למנהטן לחפש יהודים ולהעניק להם חנוכיות ונרות. שלג, קר, מכל עבר ניבטים סימלי החג הנוצרי שחל במקביל. תחושת ניכור משתלטת עליי. ופתאום, מחלון אחד הבניינים, ניבטת אליי חנוכייה קטנה. כמה שלהבות מבצבצים ממנה. בבת אחת גל של חום מציף לי את הלב. הגעת הביתה, אמרה לי החנוכייה. ...

קפיצה קטנה בזמן. אני יושב היום, ערב חנוכה, והאסוציאציות הראשונות שמתעוררות אצלי בהקשר של הגאולה העתידה זה 'נעים', 'חמים', 'מאחד'. בדיוק כמו חנוכה. אתה יוצא בערב חנוכה למרחב הציבורי, ואין סיכוי שתחמוק מהחנוכיות הענקיות



## "לחפר קרח עם הר געש"

כדי שאני אבין מה זה אומר 'מוח שליט על הלב'. הרגשתי שהוא לקח את כל לימודי הפסיכולוגיה ושיטות האימון הרבות מאוד שהספקתי ללמוד, ומזקק אותם לשני משפטיים אלוקיים.

הרבי בעצם אומר כך: כולנו נולדנו עם שני עולמות בתוכנו. יש לנו בראש עולם קר ומיושב, ובלב עולם רותח ומבוהל, הר געש. זה לא פגם בייצור, ככה כולם נבראו. "זוהי עבודת האדם", אלו שלוש מילים שמייצגות יגיעה של חיים שלמים. העבודה שלנו היא להפוך את הקרח ואת הר הגעש לאחדים. המוח נשאר השליט, המנחה, ואת הבהלה של הלב עלינו להפוך לשאיפה.

כאשר אין ללב שליטה, זה כמו סוס ללא פרש. הוא ישתולל ללא הפסק. זהו עולם הבהלות. אומר לנו הרבי שאין מה לדאוג;

קשה עם האמירה הזאת. אני אישה מאוד פרקטית, שרוצה להבין כל דבר. אז אמרו לי בשם הרבי מליובאוויטש שבשידוך צריך להרגיש את משיכת הלב. מהי 'משיכת הלב'? אמרו לי: "זה משהו אחר לחלוטין. תפגשי ותרגישי כמה מדובר. זה שונה לחלוטין". האמירות האלו כבר יצרו אצלי חרדות. אבל אני התמסרתי לעניין לחלוטין, והתחלתי להיפגש עם בחורים. עם כולם היה בסדר, אבל לא הרגשתי כלפי אף אחד את התחושה שזה צריך להיות בעלי.

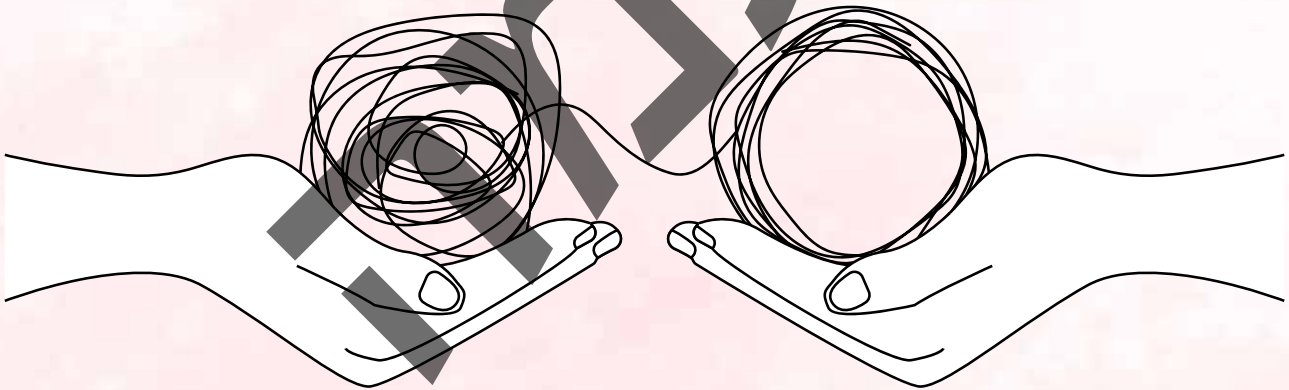
### ומה את עושה?

"יום אחד אני מוצאת את עצמי בוכה ומתחננת, מנסה להבין איך אוכל להרגיש מיהו חתני המיועד. כמה ימים אחר כך תפילתי נענתה. התחלתי לומר את שיעורי

זיזי קוזמן, פסיכולוגית מאמנת ומטפלת, בעלת קליניקה של אימון וטיפול רגשי. לרגל י"ט בכסלו, שוחחנו עמה שיחה מעמיקה ומרתקת, על שילוב עקרונות תורת חסידות חב"ד בתורת הנפש.

### שלום זיזי. כיצד הגעת לטפל בשיטת האימון והטיפול שלך?

את תהליך החזרה בתשובה שלי התחלתי במדרשה בתל-אביב. הייתי אז רווקה בת שלושים וחמש. הרגשתי שמצאתי יהלומים, ורציתי כמה שיותר, ומהר... קודם לכן השקעתי שנים בלימודי פסיכולוגיה. למדתי שיטות אימון רבות. והנה, התחלתי לשמוע את הרעיונות של החסידות, שעיקרי שבהם הוא להשליט את המוח על הלב. בהתחלה זה לא נשמע לי



ויש תכלית לבהלות האלה, להפוך אותן לשאיפות. זאת באמצעות השכל, שמוביל ורותם את הרגש לחיובי.

### את יכולה לתת לקוראות דוגמה לסוג 'עבודה' כזה?

כאשר אישה מרגישה רגש של קנאה. זהו רגש שלילי ששייך לעולם הבהלות. כיצד אפשר לזהות רגש כחיובי או שלילי? עלי לבחון אם הרגש מקדם אותי בחיים, מעלה או מוריד.

תודה רבה, זיזי! החכמנו מאוד.

החת"ת (חומש, תהילים ותניא) ואת ה'היום יום' - ספר פתגמים שבחר הרבי מליובאוויטש.

בתאריך כ"ב שבט מביא הרבי את פתגמו של הרבי הריי"ץ: "השכל וההתפעלות שני עולמות הם: עולם קר ומיושב, ועולם רותח ומבוהל. וזאת היא עבודת האדם לחפְּרם להיות לאחדים. ואז הבהלה נהפכת לשאיפה, והשכל - למורה דרך בחיים של עבודה ופועל".

כאשר קראתי את הדברים בכיתי מהתרגשות. הרגשתי שהרבי מסביר לי במילים הפסיכולוגיות והאמוניות שלי,

כיף... האדם איננו רובוט קר. גם הרגשתי שזה לא מסתדר עם החינוך של הרבי מליובאוויטש, שהכול צריך להיעשות מתוך שמחה.

את הרעיון העמוק של תורת החסידות התחלתי להבין כאשר התחיל אצלי תהליך מציאת השידוך. כרווקה ב'מדינת תל-אביב' המחשבה שלי למצוא את בעלי באמצעות שידוך הייתה נראית לי מוזרה מאוד. אבל כאשר הפנמתי שזוהי הדרך, סמכתי את ידי עליה.

כששאלתי כיצד אדע שהשידוך אכן מתאים לי, נעניתי "את תרגישי". היה לי מאוד



## הרגע המכריע

קלרינט שהתחיל לנגן ניגון שמיימי שמעודי לא שמעתי. תפסתי בידיה החמות והטובות של מינדי, מנהלת המדרשה שלי, שהגיעה ונעמדה ליד. בקול רועד שאלתי אותה "מינדי, מה זה? מה זה הדבר הזה, מהם הצלילים האלה?". מינדי הביטה בי בעיניים נוצצות: "זה ניגון ארבע בבות, הניגון המיוחד של האדמו"ר הזקן. מנגנים אותו רק באירועים מיוחדים כמו בחג הגאולה, בחודש אלול החודש בו נולד אדמו"ר הזקן, וזה גם הניגון שמלווה את החתן והכלה לחופה".

צמרמורת אחזה בי. עצמתי את עיניי בחוזקה וידעתי שלא ירחק היום ואהיה מובלת אל חופתי כשברקע זו בדיוק המנגינה שתתנגן. דמעות חנקו את גרוני. צלילי 'ארבע בבות' הניחו על ליבי את התשובה הוודאית אליה השתוקקתי כל כך. אותם צלילים שמיימיים גילו לי שעבורי יש רק דרך אחת ללכת בה, וזו דרכו של הרבי, דרכה של החסידות.

ידעתי שעוד הערב אפתח את ה'חת' וממנו אקרא את קריאת שמע שעל המיטה מתוך הנוסח של האר"י ז"ל. זה היה הרגע בו קיבלתי על עצמי, בלי נדר, לנהוג על-פי מנהגי חב"ד. מאז, כבר 10 שנים זו הדרך שבה אני צועדת ועל פיה הקמתי את ביתי.

חברות יקרות, כבר יותר מחצי שנה שאני כותבת את הטור היקר והחשוב הזה ומוסרת לכן באהבה רבה מהגיגי ליבי ומחשבותי. לא פעם אני תוהה לעצמי איזה עיניים הטור שלי יפגוש החודש, ומי יהיו הלבבות שיאספו אל חיקם את מילותיי ורחשי ליבי. הניסיון, האמונה והזמן לימדו אותי שמהרגע שאני לוחצת "שלח" אני שולחת את לחמי על פני המים, ומכאן ואילך הקדוש ברוך הוא יקבע לאן לחמי יגיע, באיזה זמן, ואילו נקודות הוא יעורר במי מקוראיו.

תפילתי היא, שכל מי שתקרא את הטור החודש תקבל ממני את המסר החשוב שביצירת מסגרת רוחנית. גם אם את רווקה, ובוודאי אם את כבר נשואה וזכית להקים בית, אל תוותר לי לעצמך על מסגרת של שיעור קבוע, חברותא, לימוד במדרשה או כל דבר שבעיקר ישמור עלייך מנפילות כואבות.

חשוב שנזכור, שאחד החידושים החשובים של החסידות, הוא שבכל פעם שיהודי מתחבר עם יהודי אחר מתחברות להן שתי נשמות אלוקיות נגד נפש בהמית אחת, שנותרת לבדה חסרת כוח. היא לעולם לא תצליח להתחבר עם אף נפש אחרת חוץ מעם עצמה.

מצאי לך את המקום שיעצים את הנשמה האלוקית שבך, המקום שייצור עבורך את החופש האמיתי ממכליו של היצר.

אז, הרשי לי לאחל לך "לשנה טובה בדרכי החסידות ובלמוד החסידות תכתבי ותחממי". ושנזכה בעזרת ה', בקרוב ממש, לגאולה אמיתית ושלמה, בחודש המיוחד הזה - שכולו אור וגאולה.

שלכן,  
קטי

השעון בקצה השמאלי של המחשב מתקרב בצעדי ענק לשעה 17:30. השמים בדיוק החליפו גוון ובחוץ מרגיש שכבר אמצע הלילה. אני יודעת שהיום עליי למהר, יש אירוע של החב"דניקים בבית הכנסת 'גאולת ישראל', והבטחתי לקפוץ לכמה דקות.

"קומי", אני אומרת לעצמי. "אחרת אצטרך לחכות פה עד 19:00 להסעה הבאה שתיקח אותי מכאן הביתה - לתל אביב". זורקת את העט על השולחן, עושה 'שמור' לקובץ שהדביק אותי היום לכיסא למשך 4 שעות רצופות, נועלת את המחשב אפילו בלי לכבות, חוטפת את התיק ורצה במסדרונות, מנסה להשתחל למעלית שיורדת אל הלובי.

"מה עכשיו?", אני תוהה לעצמי. "שוב פעם תאריך חסידי. החב"דניקים האלה השתלטו על לוח השנה..." אני מחייכת לעצמי, ועולה מתנשפת להסעה.

\*

קרוב לשלושה חודשים מאז שהתחלתי להגיע למדרשה. למקום שחשף אותי לעולמה הקסום של החסידות, מקום שהפגיש אותי לעומק עם דמותו המרהיבה של הרבי מליובאוויטש, מקום שהפך לבית ובעיקר הידק בי את כל המקומות הרופפים שגרמו לי לכל כך הרבה תנודות בתהליך התשובה שלי.

התקופה הזאת, במדרשה, מצד אחד הביאה שקט לנפש שלי, שעייפה מה'רצוא ושוב'. מצד שני, הרגשתי שמעל ראשי מרחף פחד. הפחד מלהתחייב ללכת בדרך אחת, להתמסגר בתוך הזרם, בתוך דרך מותווית, ברורה, הדוקה, הגיונית. כמה קל, לכאורה, להיות מחוץ לקווים הברורים, להגדיר לי אותם בכל יום מחדש ולקבוע לעצמי מה טוב על פי מה שנוח. על פי מה שבא לי.

יחד עם זאת, הקול הפנימי ידע שעליי לבחור את המסלול המדויק ביותר שיחבר ביני לבין הבורא. לא אוכל לסמוך על עצמי לבד; הרי זו הסיבה שהגעתי ללמוד במדרשה. החיים לימדו אותי שרק בתוך המסגרת ניתן לחוות את החופש האמיתי.

אני זאת שחיפשתי תמיד את המסגרת. זו השפה שאני מכירה הכי טוב. הרי אני הילדה שגדלה כל חייה במסגרת של פנימייה, משם למסגרת של הצבא, ואז למסגרת של עבודה בחברה גדולה - בכל החורים שמחוץ למסגרות בעיקר הלכתי לאיבוד, וידעתי שגם הפעם עליי למצוא את המקום שישמור עליי, בעיקר מעצמי. שישמור עליי מ"בא לי", מ"נוח", ובעיקר מ"לא בא לי".

\*

לא היה לי זמן לעבור בבית, להתארגן. הגעתי עם בגדי עבודה פשוטים וקוקו אסוף ברישול. בשנייה שנכנסתי לבית הכנסת הבנתי שכנראה מדובר באירוע יוצא דופן. הרגשתי קצת נבוכה, שלא הספקתי להגיע לבושה כראוי לאירוע בסדר גודל כזה. "מה זה?", שאלתי, "לא אמרתם לי שיש פה היום חתונה".

מישהי צחקה לעברי ואמרה, "מה חשבת?! זה ערב י"ט כסלו - היום הוא ראש השנה לחסידות, אז לשנה טובה בדרכי החסידות ובלמוד החסידות תכתבי ותחממי". עניתי "אמן", ונצמדתי לזכוכית המפרידה בין עזרת הנשים לגברים, כשלפתע עלה לבימה נגן



### לא לצעוק; ללחוש!

הגלות היא מיצר, חושך. חוסר יכולת לראות. היא נמשלת לגרון ניחר, לבור עמוק, לכלי קטן ושביר. לחושך. ללבוש שק. לבית מאסר. כל מה שהגלות מנסה לעשות, זה למשוך אותך למטה, לריבים הקטנים. להתקטנויות, לשאלות, לספקות ולפחדים. מה ילד יום? אכלו לי, שתו לי.

רגשות שאינם מתוקנים. הגלות משאירה אותך קטן, זה שלא מסוגל לראות קצת מעבר. אתה כועס על כל מה שלא מסתדר, מאבד סבלנות מהר. אתה קצר, חד, שוכח לנשום. וכל העבודה היא לגדול ולגדל, לצמוח ולהצמיח, לעלות מעל הקרקע, להתרומם קצת מעבר.

כתוב בחסידות (תורה אור, מאת בעל התניא) שגם המזבח היה קטן. האורות היו כל כך גבוהים, הוא לא הצליח להכיל אותם. אז חגגו לו את 'הנוכת המזבח'. חנכו אותו... ממש כמו שעושים לילד קטן. מחנכים אותו במתנות, נותנים לו מחמאות, מעודדים אותו במילים טובות, וכך הוא גדל ומגלה את הכוחות הנעלמים.

ככה ממש חנכו את המזבח. 12 נשיאים מורמים מעם הביאו מתנות יום יום והיללו ושיבחו, וככה הצליחו להרחיב את הכלי, את המזבח, שיוכל לקבל את האורות.

יש סיפור על חסיד אחד שכתב לרבי וסיפר לו שיש לו 'חברותא' (שותף ללימוד), ולא משנה כמה הוא מלמד אותו וצועק לו את הדברים הוא נשאר פשוט אותו דבר ולא משתנה. הרבי לקח את המכתב מחק את המילה "צועק" וכתב "לוחש".

וזה בדיוק מה שעשה את ההבדל. 'חינוך' פנימי זה חינוך שמגדל חינוך, שמרומם, שצועק את המעלות ולוחש את החסרונות. בדור שלנו, השינויים הגדולים ביותר נעשים בדרך החיוב, והאמון שלנו בגדלות של האדם שמוחנו. בהדגשת המעלות ולא להיפך. להתאמץ למצוא את המילים הטובות, שמגביהות, מאירות ופותחות.

וככה זה גם כלפי שמיא. יש אנשים שחושבים שהם ימשיכו שפע בצעקות ותחינות, ודמעות וטרוניות. אבל יש עוד דרך, ששייכת במיוחד לדור שלנו. להודות ולהלל - להלל זה מלשון "בְּהִלּוּ גֵרֹו עָלַי רֵאשִׁי לְאֹרוֹ אֶלֶךְ חֻשֶׁךְ" (איוב כט). הגדלת השלהבת. להרחיב את הכלי דרך ההודיה וההלל לקדוש ברוך הוא. לומר תודה גם בעת צרה. זה גורם לבורא כזה תענוג, שההתרחבות והשפע נשפכים בדרך ממילא.

בלה בוקובזה היא שליחת הרבי מליובאוויטש ברמת גן ומאמנת רווקות לחתונה





המשך מעמוד 41

פשיטדת מח'מאר מרוקאית

למתכון הבא יש טעם של פעם. הוא מסמל עבורי את הבית שממנו יצאתי אל העולם, בית דל באמצעים אבל הידיים של אמא שלי שתחי' ידעו ועדיין, להכין מטעמים מכלום ושום דבר.

המצרכים:

- 5 תפוזים חלוטים ומרוסקים
- 2 ביצים קשות קלופות
- 2 גזרים בינוניים מבושלים
- 1 כוס אפונה קפואה לאחר הרתחה
- כף שטוחה כורכום
- כף שטוחה אבקת מרק עוף או כפית שטוחה מלח
- 6 ביצים L
- צרור עלי סלרי או פטרוזיליה
- קצוצים. אפשר גם וגם
- קורט פלפל שחור

אופן ההכנה:

- חותכים לקוביות את הגזרים ומועכים את הביצים הקשות ותפוחי האדמה.
- מערבבים את כל החומרים יחד, כולל התבלינים.
- משמנים היטב סיר עם דפנות גבוהות ושופכים את הבלילה לסיר. מבשלים את הפשטידה על אש בינונית או נמוכה ומכסים.
- כשהפשטידה מתחילה להתייצב ולקבל גוון שחום הופכים בזהירות על צלחת גדולה ומחזירים לסיר כשהחלק העליון נמצא כעת בתחתית. ממשיכים לבשל את הפשטידה עוד 10-15 דקות על אש נמוכה.
- לבריאות!



מחשבות  
רחל בולטון

# אור מתוך החושך

חנוכה מדבר על יתרון האור מן החושך. אנחנו לא אוהבים לפגוש בחושך, אבל הוא שיוצר בתוכנו את האור. חשוב שנדע לקבל אותו

התרחקנו משמירת מצוות, ואז המשבר גורם לקב"ה לקרב אותנו אליו, כי הוא מבין שאנחנו מוכנים ליצור שינוי בחיינו.

באותו אופן עובד המשבר ביחסים בין בני אדם. המשבר מגיע מהרצון של המשתתפים בתוך המערכת לבנות מערכת יחסים טובה ועמוקה יותר.

את העוצמה שבמשבר אנחנו לומדים מלוחות הברית. לוחות הברית השניים, שנוצרו מהשברים של הלוחות הראשונים, לא נשברו עוד. הם עוצמתיים כל כך שהם מלווים אותנו כעם אלפי שנים. כשמשוהו נשבר, התיקון והאיחוי שלו יוצרים כוח וחוזק, שלא היו נולדים בלי המשבר.

## לצמוח בחושך

עלינו להבחין בין המיטוי הרווח 'אל תשברי' לבין מצב של שברון לב ומשבר. כשבני אדם אומרים "אל תשברי" הם מתכוונים: אל תתייאשי, אל תוותר על תקווה, אל תוותר על עצמך. אל תוותר על הסיכוי שיהיה טוב יותר. שברון לב הוא לא מצב של ייאוש; הוא הזדמנות לבנות משהו חדש. להצמיח משהו חדש.

אני מאחלת לכולנו להסכים להיות בתהליכים. שנדע שה' איתנו. אני לא מאחלת משברים לאף אחת, אבל מזמינה אתכן שלא לפחד מהם כל כך. לדעת שמשבר הוא הזדמנות לבנייה מחודשת, לאומץ לעשות דברים חדשים. הזדמנות לצמיחה והתקדמות.

חנוכה מדבר על יתרון האור מן החושך. יתרון האור תלוי בחושך. לחושך יש תפקיד גדול בחיינו. אנחנו לא אוהבים לפגוש בו, אבל הוא שיוצר בתוכנו את האור. באתו אופן עלינו להסתכל על המשבר. הצמיחה והבנייה מגיעות ממנו. •

פדוע על אף הקושי הגדול לחוות משברים, הם חשובים לחיינו? לשבר יש תפקיד חשוב, והוא לארגן את הדברים מחדש. הוא גורם לנו להפסיק את השגרה, להסתכל מחדש על הדברים ולא להמשיך בהם רק כי אנחנו רגילים או כי אנחנו תופסים אותם כמוכנים מאליהם.

שבר לא קורה פתאום. קודמים לשבר סדקים. הסדקים האלה לרוב מגיעים כי משהו עמוס מדי, צפוף, כבד מכדי לשאת. הסדקים נוצרים, ואם הם לא מטופלים, ואנחנו בוחרים שלא לראות אותם כי אנחנו מפחדים שיקרסו, בסופו של דבר המשבר מגיע.

פעמים רבות המשבר לא נוצר מאליה. מישוהו בתוך המערכת לא יכול עוד ויוצר את המשבר. התגובה הטבעית הראשונית שלנו היא להפנות אליו אצבע מאשימה ולהאשים אותו על המשבר שיצר. אלא, שחשוב לזכור שהוא לא יצר יש מאין. זה היה שם, והמשבר היה קורה כך או אחרת. המשבר היה חייב לקרות כדי שייבאו אחריו שינוי לטובה.

## שברי לוחות

שינוי מגיע רק אחרי שבר. אין שינוי בלי משבר. ושינוי הוא הדרך שלנו להתקדם ולהתפתח בעולם.

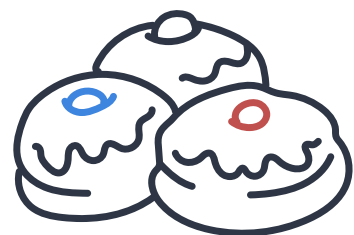
גם ביחסים שלנו עם הקב"ה אנחנו מדברים על משבר, מצב של 'שברון לב'. אלא שידוע שהקב"ה קרוב דווקא לשבורי לב. 'קרוב ה' לנשברי לב' (תהילים לד/ט). אנחנו לומדים כי השבר לא גורם רק פְּרֵדָה וקושי, אלא להפך, הוא מאחה מחדש את החלקים ויוצר קרבה מחודשת ואפילו חזקה מכפי שהייתה קודם לכן.

ביחסים עם הקב"ה שברון הלב נובע מתוך ההבנה שהתרחקנו, התרחקנו מהקב"ה,



### 1. דמי חנוכה

סבא מחלק לנכדים 23 מטבעות לדמי חנוכה, כשמטבע אחד מזויף ומשקלו נמוך משאר המטבעות. כיצד יצליחו הנכדים לאתר את המטבע באמצעות 3 שקילות בלבד במאזני כפות?



### 4. הוא והיא

הוא מדליק את הנרות בחנוכייה, היא מחסה מפני השמש.  
היא עיר במרכז הארץ, הוא ממנהיגי המרד.  
הוא נוזל למאור, היא כבדת משקל  
הוא יופי, היא מסרה שבעה בנים על קידוש השם.  
הוא עוף טהור, היא נאסרה ללימוד בגזרות היוונים.

### 5. נס גדול היה פה

מלאו את הטבלאות לפי ההגדרות, ההגדרות אינן נתונות לפי סדר. אפשר למלא מימין לשמאל או משמאל לימין אך לא באלכסון.

ג		נ
פ		ה

ג		נ
פ		ה



### 2. בעיית הקופסאות של הסופגניות

לקראת חנוכה הזמינה חוה 150 סופגניות לערב הליביבות המשפחתי. כדי לקחת את הסופגניות מהמאפיה לביתה משתמשת חוה בקרטונים כאלה:


מכל פינה של הקרטון גוזרת חוה מספר משבצות שווה וכך מקפלת את הקרטון לקופסא, כאשר כל סופגנייה ממלאת משבצת רבועה אחת. כמה משבצות כדאי לחוה לגזור מכל פינה כדי להשתמש במספר קרטונים מינימלי?

### 3. ומנותר קנקנים

שמשון ממלא את הכוסיות בחנוכייה שלו עם 6 מ"ל שמן כל אחת, אך יש לו רק שני כלי מדידה: כוסית של 9 מ"ל וכוסית של 4 מ"ל. כיצד יצליח למדוד באמצעות 2 הכדים את המידה המבוקשת?



- זוהר
- מורה בגן ילדים
- מניבה חלב
- בור לשאיבת מים
- בעל חיים צעיר
- מילוי מסורתי לאזני המן
- און
- תא רביה של פטריות ואצות
- מידת נפח מקראית לנוזלים
- תרשים
- אספקלריה
- קצה, צד

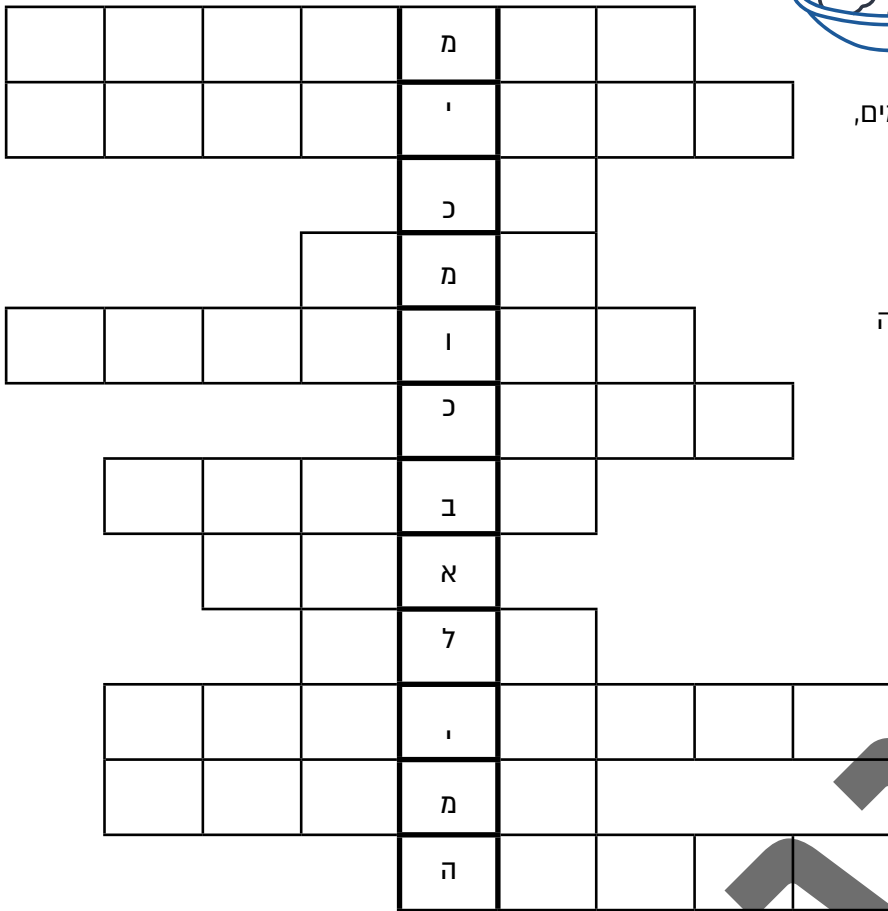




## 6. תשבץ הפיון

שבצו את ההגדרות המתאימות במקומות המתאימים, ההגדרות לא נתונות לפי סדר.

- נוזל לבן
- פיוט שנוהגים לזמר לאחר הדלקת החנוכיה
- משפחתו של מתתיהו
- תפילה מיוחדת שמוסיפים בתפילה בימי החנוכה
- נגד צבאו לחמו המכבים
- אפילה
- כד שמן
- מאכל מטוגן בשמן
- ימי החג
- בוקע מנרות החנוכיה
- בעלת שבעה קנים
- נוזל למאור



## מחרוזות

ו	נ	ג
ו	ו	ר
ה	א	ס
נ	ב	ג
י	א	ר
ה	ר	פ

1. מחלקים את המטבעות 37 קבוצות, בכל שקילה בוחרים 2 קבוצות עם אותו מספר מטבעות ומניחים כל אחת על כף אחרת. אם הכפות לא מאוזנות המטבע המזויף נמצא בקבוצה הקלה יותר (זו שלמעלה), ואם הכפות מאוזנות המטבע המזויף חייב להיות בין המטבעות שלא הונחו על הכפות. מחלקים את הקבוצה עם המטבע המזויף שוב וחוזר חלילה.

2. 4 משבצות.

3. ממלאים את כוסית ה-9 מ"ל ומעבירים את תכולתה אל כוסית ה-4 מ"ל כך שנתרים בה 5 מ"ל.

מרוקנים את כוסית ה-4 מ"ל.

מעבירים שוב את תכולת כוסית ה-9 מ"ל אל תוך הכוסית הריקה של 4 המ"ל, כעת נותר בכוסית ה-9 מ"ל רק 1 מ"ל.

מרוקנים שוב את כוסית ה-4 מ"ל, את המ"ל הנותר בכוסית ה-9 מ"ל מעבירים לכוסית ה-4 מ"ל הריקה, ממלאים שוב את כוסית ה-9 מ"ל ומרוקנים את תכולתה אל כוסית ה-4 מ"ל. מכיוון שבכוסית ה-4 מ"ל כבר יש 1 מ"ל, מרוקנים מכוסית ה-9 מ"ל רק 3 מ"ל, וכך נשארים עם 6 מ"ל בדיוק.

4. שמש, שמשיה. יהוד, יהודה. שמן, שמנה. חן, חנה. תור, תורה.

י	א	נ	ו	מ	ש	ח		
ס	ו	כ	ו	י	י	נ	א	
		כ		פ				
		נ	מ	ש				
ר	ו	צ	ז	ו	ע	מ		
				כ	ש	ו	ח	
	ה	ב	י	ב	ל			
	ר		א					
			ב	ל	ח			
מ	י	ס	י	נ	ה	ל	ע	
	ה	נ	ו	מ	ש			
				ה	ר	ו	נ	מ

# סיפורזמסר

איור: שולם פייגין

חמני  
ד

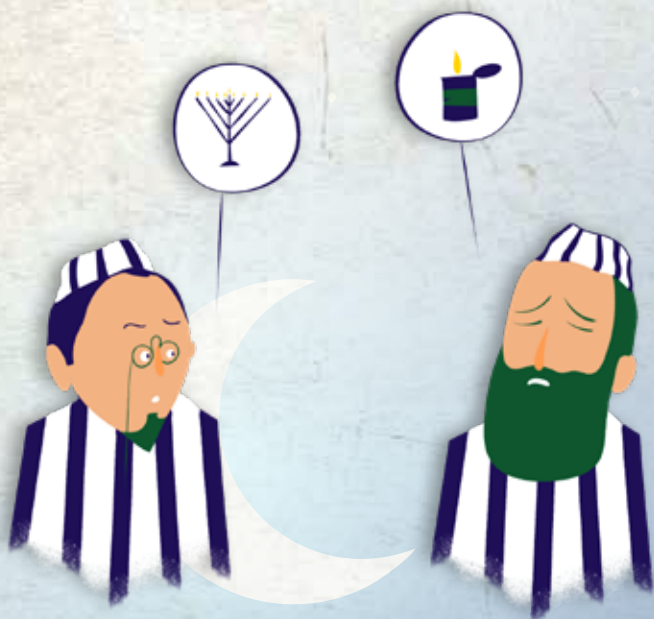
אחד מהם, החסיד אשר ששונקין, שהורשע בפעילות דתית אסורה, הוטרד מדבר אחר: חנוכה בפתח, והוא איננו מעלה בדעתו להשלים עם הוויתור על מצוות הדלקת החנוכייה.

קור מקפוא שרר במחנה הכפייה הסובייטי בסיביר שברוסיה. החורף העמיק, ועבור האסירים האומללים שנכלאו מאחורי גדרות התיל, ההישרדות בתנאים האיומים הייתה כמעט בלתי-אפשרית.

בלילה החמישי קרה הדבר. החנוכייה דלקה, ולפתע הדלת נפתחה בעוצמה. סוהר אימתני פסע פנימה. ליבם של היהודים התכווץ באימה. הלה התבונן בזעף בנרות הדולקים, בהם בשלהבות מספר שניות, ואז פנה אל החסיד ושאל ברפות: "פֵיט? חמישה נרות? פֵיט!", השיב אשר. חמישה. הסוהר הנהן בהבנה, סב על עקבותיו ועזב את המקום.



מצא!



לשמחתו, מצא אוזן  
קשבת אצל נחמן,  
אסיר יהודי, שדווקא  
מאחורי הסורגים התפכח  
מאשליות הכזב של  
הקומוניזם והחל שב  
ליהדות.

ר' אשר שיתף את נחמן בתוכניתו הסודית:  
הוא ישיג פחית שימורים ריקה, יחסוך  
בכל יום קמצוץ ממנת המרגרינה הזעומה  
שניתנה למאכל, יפרום כמה חוטים מבגדו  
- וייצור 'חנוכייה' מינימלית. "לא ולא",  
אמר נחמן בלהט, "אשיג לך חנוכייה  
אמיתית!"

בערב החג הציג נחמן חנוכיית פח  
מהודרת, שהצליח לייצר בדרך  
לא דרך. גם שמן השיג נחמן,  
ופתילות מהודרות. פיו של אשר  
נפער בתדהמה. בכל ערב דלקה  
חנוכייה בצרף.





תפילין ומזוזות  
קונים בבית חב"ד

**זה בדיוק!**



תפילין ומזוזות עם כשרות ואיכות של  
'תו פיקוח חב"ד'

להשיג בבית חב"ד המקומי

או באתר: [WWW.BEIT-CHABAD.CO.IL](http://WWW.BEIT-CHABAD.CO.IL)

אחריות על הכתיבה לכל החיים



צעירי  
אגודת  
חב"ד

